ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 51	*Ἐν Πειραιεῖ Δεκέμβριος* 1888	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙ
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΩΝ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣ ΕΝ ΤΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ 'ΠΑΡΝΑΣΣΩ'

ΥΠΟ

ΝΕΟΚΛ. ΚΑΖΑΖΗ

ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΩΝ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΩΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Μεταξὺ τῶν πολλῶν προλήψεων, αἵτινες ἐλυμαίνοντο τὸν ἰταλικὸν λαὸν κατὰ τὸ παρελθόν, ἦτο καὶ ἡ διὰ τοῦ λαχείου κτῆσις κέρδους. Ὁ ἄνθρωπος, γεννώμενος, ἔσχε τὴν εὐλογίαν καὶ οὐχὶ τὴν κατάραν τῆς ἐργασίας, μόνον δι' αὐτῆς δύναται νὰ καταστῇ εὐτυχής, πλούσιος ὑγιής, κοινωνικός. Ὅστις ἑπομένως ἀναμένει πάντα ταῦτα παρὰ τῆς τύχης, σκληρῶς θέλει ἀπατηθῆ. Ἀλλ' ἡ ὕπαρξις λαχείων οὐδὲν ἄλλο μαρτυρεῖ, ἢ ὅτι δύναταί τις νὰ καταστῇ πλούσιος ἔκ τινος τυχαίου γεγονότος, ἐκ τῆς λήψεως ἑνὸς ἀριθμοῦ ἐκ τῆς κάλπης. Κέρδος ἐκ λαχείου προσέτι σημαίνει, ὅτι δύναταί τις νὰ καταστῇ πλούσιος, κάτοχος μεγάλου κεφαλαίου, ἀποτελουμένου ἐκ τῆς ἀθροίσεως πολλῶν σμικρῶν κεφαλαίων, ἀνηκόντων εἰς πτωχούς, τὸ ἀποταμίευμα τῆς ἐπιπόνου αὐτῶν ἐργασίας καὶ οἰκονομίας. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ κέρδος εἶνε ἀνήθικον, εἶνε τέκνον τῆς ἀδικίας, σημαίνει τὴν ἀπογύμνωσιν, ἔστω καὶ ἀκουσίαν, τῶν πολλῶν ὑπὸ τοῦ ἑνός. Τὰ μικρὰ κεφάλαια τῶν πενήτων, ἅτινα συνηθροίσθησκν δι' εντίμου ἐργασίας, διὰ δὲ τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ τῆς σκοπίμου αὐτῆς λειτουργίας ἠδύνατο νὰ καταστῶσιν ἰσχυραὶ οἰκονομικαὶ δυνάμεις, οὕτωσὶ διὰ τοῦ λαχείου διατιθέμενα, θέλουσι προκαλέσει τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος τῶν ἀποτυχόντων, τῶν πολλῶν, κατὰ τοῦ ἐπιτυχόντος, τοῦ ἑνός, ὅστις ἀναμφιβόλως δὲν θέλει ποιήσει προσήκουσαν τοῦ κέρδους του χρῆσιν. Διότι ἡ κοινωνικὴ φιλοσοφία διδάσκει, ὅτι μόνος ὁ γινώσκων νὰ πλουτήσῃ, δύναται καὶ νὰ ποιήσῃ τὴν προσήκουσαν τοῦ πλούτου του χρῆσιν, νὰ συντηρήσῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰ κεφάλαιά του καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτά. Ὁ πλουτῶν τοὐναντίον ἐκ τοῦ ἰδρῶτος ἄλλων, δὲν θέλει κατορθώσει νὰ συντηρήσῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον κεφάλαια, ὧν οὔτε τὸν σκοπὸν ἐννοεῖ, οὔτε τὸν τρόπον τῆς κτήσεως.

Ἀλλ' ἐν Ἰταλίᾳ, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν προλήψεων ἀντικοινωνικοῦ καθεστῶτος, τὸ ἐκ τοῦ λαχείου κέρδος ἐθεωρεῖτο ὡς τι τῶν εὐτυχεστάτων γεγονότων ἐν τῷ βίῳ ἑνὸς ἀνθρώπου. «Ὁ διάβολος νὰ σὲ χαντακώσῃ 'στὴ λοταρία», ἦτο μία ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας κατάρας, ἃς ἠδύνατο νὰ ἐκστομίσῃ εἷς Νεαπολιτανὸς κατὰ τοῦ συντοπίτου του. Ὁ θρησκόληπτος ὄχλος τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, πτωχοὶ ἐργάται, ἀτυχεῖς ὑπηρέτριαι, πᾶν τὸ σμῆνος τῶν ἡμεροβίων καὶ ἀποχειροβιώτων, μετέβαινε καθ' ἑκάστην εἰς πρακτορεῖα, χρηστήρια τῶν ἐκ λαχείου κερδῶν, διευθυνόμενα συνήθως ὑπὸ τοῦ κλήρου, ἢ ὑπὸ ὁμοίων μαγγανευτῶν τῶν ἁπλοϊκῶν, συνειδήσεων, ἵνα πληροφορηθῇ, ἂν ἔμμελλε νὰ κερδήσῃ ἐν τῷ λαχείῳ. Ὁ χρησμοδότης ἀπεκρίνετο, σκοτεινότερον τῆς Πυθίας, ἐννοεῖται ἀντὶ κέρδους, τὸ ὁποῖον συνήθως ὑπερέβαινε τὸ σύνολον τῶν χρηματικῶν καταθέσεων τῶν προσερχομένων ἠλιθίων. Ἀλλ' ὅτε εἷς λαὸς πιστεύει οὐχὶ εἰς τὴν θαυματοποιὸν δύναμιν τῆς ἐργασίας του, ἀλλ' εἰς τὴν θαυματοποιὸν δύναμιν τῆς τύχης, ὁ τοιοῦτος λαὸς κατ' ἀνάγκην στερεῖται ἠθικῆς, στερεῖται

πίστεως εἰς ἑαυτόν, καθίσταται νωθρὸς καὶ φυγόπονος, ἀνάξιος πάσης ἐλευθερίας.

Ἐντεῦθεν μία τῶν πρώτων πράξεων, δι' ὧν ἐνεκαίνισεν ἡ ἐλευθερία τὴν κάθοδον αὐτῆς ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ὑπῆρξεν ἡ καταδίκη τῶν λαχείων, ὡς πολεμίων τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ λαοῦ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐν Ρώμῃ ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως τοῦ 1849, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰωσὴφ Ματσίνη προεδρευομένης. Δυστυχῶς τὸ νέον ἐν Ἰταλίᾳ πολιτικὸν καθεστώς, ἕνεκα οἰκονομικῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ λόγων, δὲν ἐτόλμησε μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης νὰ προβῇ ἐπισήμως καὶ καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν κατάργησιν τῶν λαχείων, μόνον διότι εἰσπράττει κατ' ἔτος τὸ κράτος ἑκατομμύριά τινα. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἐν Ἰταλίᾳ δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος πρὸ τοῦ φαινομένου τούτου· συμπράττουσα δὲ καὶ μετὰ τῆς κυβερνήσεως, ἐκήρυξε τὴν ἀνάγκην καὶ ἀποστολὴν τοῦ συνεταιρισμοῦ, τῆς μεγάλης αὐτοῦ κοινωνικῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας, διὰ τῆς συστάσεως λαϊκῶν ἑταιριῶν καὶ ταμιευτηρίων, ὧν τὰ ἀποτελέσματα, καταπληκτικὰ ὄντα, περιώρισσαν οὐ σμικρὸν τὴν κοινωνικὴν ἐνέργειαν τῶν λαχείων καὶ τὴν ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ ἀνύψωσιν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐργασίας, τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως.

Λαλῶν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην περὶ Ἰταλίας, δὲν δύναται, χάριν ἱστορικῆς περιεργείας, νὰ μὴ μνημονεύσω, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατὰ πρῶτον ἐγένετο ἀπόπειρα συστάσεως Ταμιευτηρίου διὰ τῆς ἐν ἔτει 1653 συστάσεως ταμιευτικοῦ ἱδρύματος ὑπὸ τοῦ Νεαπολίτου Tonti, ἀλλ' ἀτελοῦς ἔτι. Μόλις ἐν τούτοις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν ἔτει 1798, ἐγένετο ἡ ἵδρυσις κανονικοῦ ταμιευτηρίου ἐν Ἀγγλίᾳ. Εἶνε ἀληθὲς, ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑπῆρχον Ταμιευτήρια ἐν Ἀμβούργῳ καὶ Ἑλβετίᾳ, ἀλλὰ ταῦτα, ἀτελῶς λειτουργοῦντα, δὲν δύνανται, ὡς καὶ τὸ ἐν Νεαπόλει τοῦ 17ου αἰῶνος, νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πρότυπα τῶν Ταμιευτηρίων. Ἡ Ἀγγλία ἄρα δικαίως διεκδικεῖ τὴν τιμὴν τῆς κατὰ πρῶτον συστάσεως Ταμιευτηρίων ἐν Εὐρώπῃ.

Κατὰ τοὺς ἀνησύχους ἐκείνους καιροὺς ὁ Μάλθος ἐν Ἀγγλίᾳ εἶχε διατυπώσει μετὰ τῆς φοβερᾶς λογικῆς του τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς πενίας διὰ τοῦ ὅσον ἔνεστι περιορισμοῦ τῆς τεκνοποιΐας. Αἱ θεωρίαι τοῦ Μάλθου δὲν ἠδύναντο νὰ ἦνε εὐπρόσδεκτοι, ἐκτὸς παρά τισι τῶν πιστῶν αὐτοῦ προσηλύτων, εὐγενῆς δὲ γυνή, ἡ Priscilla Wakefield, πρώτη ἔθηκε τὰς βάσεις Ταμιευτηρίου ἐν ἔτει 1798. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ Τιμιευτήρια πολλαπλασιάζονται ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Καθ' ὅσον τὸ πρόβλημα τῆς πενίας προβάλλει τὴν λύσιν αὐτοῦ ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ τῆς Εὐρώπης, εἰλικρινεῖς καὶ πεφωτισμένοι φιλάνθρωποι, ἀντὶ νὰ κολακεύωσι τὰ πάθη τοῦ λαοῦ καὶ νὰ κερδοσκοπῶσιν ἐπὶ ἀναποφεύκτων κοινωνικῶν κακῶν, εἰργάσθησαν ἵνα περιορίσωσι τὴν ὀλεθρίαν ἐνέργειαν τῆς πενίας διὰ τῆς παρὰ τῷ λαῷ διαδόσεως τῶν μεγάλων ἀρχῶν τοῦ οἰκονομικοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ διὰ τῶν Ταμιευτηρίων. Οὕτω μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, ἤρξαντο ἱδρύουσαι πιστωτικὰ ἅμα καὶ φιλανθρωπικὰ τοιαῦτα ἱδρύματα καὶ ἅπασαι αἱ λοιπαὶ χῶραι τῆς Εὐρώπης, κατανοοῦσαι τὴν ἐξ αὐτῶν προσγινομένην κοινωνικὴν ὠφέλειαν. Δὲν προτίθεμαι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ μακρηγορήσω, ἀφηγούμενος τὰ τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ταμιευτηρίων ἐν Εὐρώπῃ. Ὅ,τι μόνον ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ἐνταῦθα εἶνε, ὅτι τὰ ἱδρύματα ταῦτα, εὐδοκιμήσαντα ἐν στενῷ κύκλῳ, μετηνέχθησαν βραδύτερον, πρό τινων δεκαετηρίδων, ἐν εὐρυτέρῳ πεδίῳ κοινωνικῆς ἐνεργείας καὶ λειτουργίας, οὕτω δὲ συνεστήθησαν τὰ *ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια*, κλάδος κατὰ πρῶτον τῶν Ταμιευτηρίων, βαθμηδὸν δὲ ἀπορροφήσαντα καὶ ἀπορροφῶντα πάντα ταῦτα τὰ ταμιευτικὰ καθιδρύματα

Μεθ' ὅλην τὴν δημοτικότητα, ἣν ἐκτήσαντο κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐν Εὐρώπῃ τὰ Ταμιευτήρια, δημόσια καὶ ἰδιωτικά, μεθ' ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην, ἧς ἄξια κατέστησαν, ἕνεκα τῶν ὑπ' αὐτῶν προσενεχθεισῶν περιφανῶν ὑπηρεσιῶν τῇ ἀπόρῳ ταξει τῆς κοινωνίας καὶ τῇ οἰκονομικῇ ἐν γένει τῶν λαῶν πίστει καὶ εὐρωστίᾳ, ἡ φύσις αὐτῶν δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ παράσχῃ τὰ ἀποτελέσματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀπεκδέχεται παρ' αὐτῶν ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη· οὐχ ἧττον μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἡ κριτικὴ ἀνεκάλυψε πολλὰς ἐλλείψεις ἐν τῇ ὀργανώσει αὐτῶν, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν περιωρισμένα ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν σκοπόν, ὅστις ἐπεδιώκετο διὰ τῆς συστάσεως τῶν Ταμιευτηρίων. Κατὰ πρῶτον τὰ Ταμιευτήρια ταῦτα ἔφερον τοπικὸν μόνον χαρακτῆρα πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἦσαν ταμιευτήρια ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς πόλεως, οὐδεμία δὲ ὑπῆρχεν ἑνότης ἐν τῇ καθόλου αὐτῶν ἐργασίᾳ. Πολλαχοῦ πρὸς τούτοις ταῦτα εἶχον μεταβληθῆ εἰς τραπεζιτικὰ ἱδρύματα, εἰς κερδοσκοπικοὺς μᾶλλον ἀποβλέποντα σκοποὺς ἢ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς λαϊκῆς πίστεως καὶ ὠφελείας, δι' ὃν ἦσαν προωρισμένα. Πολλάκις τὰ Ταμιευτήρια ταῦτα, ἀθροίζοντα χρηματικὰ ποσὰ πανταχόθεν, ἐδάνειζον ἐπὶ μείζονι τοῦ συνήθους τόκῳ, πολλάκις δὲ κατέστησαν ἕρμαιον κυβειῶν καὶ καταχρήσεων. Ἐκ τῶν ἐλλείψεων τούτων ἀνεγνωρίσθη, ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν Ταμιευτηρίων ἔπρεπε νὰ ὀργανωθῇ ἐπὶ εὐρυτέρων καὶ κοινωνικωτέρων βάσεων, δυναμένων νὰ προκαλέσωσι τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῶν, καὶ ἑπομένως νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν παρ' αὐτῷ τῆς ἀρετῆς, τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως.

Τὸ Ταμιευτήρια, διατελοῦντα τὸ μὲν ὑπὸ ἰδιωτικὰς διευθύνσεις, τὸ δὲ στερούμενα ἑνότητος καὶ κεντρικῆς διευθύνσεως, καθίσταντο ἀσθενεῖς οἰκονομικαὶ δυνάμεις, ἐνίοτε δὲ καὶ βλάβην ἐπήνεγκον, ὡς ἐκ τῶν προξενηθεισῶν καταστροφῶν καὶ τῆς δυσπιστίας, ἣν προὐκάλεσαν μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Οὕτω κατενοήθη ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἡ ἀνάγκη νὰ ἑνοποιηθῶσι καὶ νὰ τεθῶσιν εἰ δυνατὸν ὑπὸ μίαν κεντρικὴν ἐποπτείαν καὶ διεύθυνσιν, τὴν τῆς πολιτείας.

Προσφορώτερον ὄργανον τῆς ἑνοποιήσεως ταύτης καὶ τῆς μονιμωτέρας λειτουργίας τῶν Ταμιευτηρίων ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ

λαοῦ ἐκρίθη τὸ Ταχυδρομεῖον. Ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ τὸ ταχυδρομεῖον εἶνε ἵδρυμα, ἱστάμενον ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν καὶ διεύθυνσιν τῆς πολιτείας. Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ἡμέρας διατελεῖ προσιτὸν εἰς τὸ δημόσιον. Τούτου τοῦ λόγου ἕνεκα ἐκρίθη σκοπιμώτερον, ἵνα τὰ ταχυδρομικὰ γραφεῖα, ἔν τε τοῖς μεγάλοις καὶ τοῖς μικροῖς κέντροις τοῦ πληθυσμοῦ, καταστῶσι γραφεῖα τῶν Ταμιευτηρίων, συναθροίζοντα τὰ παρακατατιθέμενα ποσὰ, καὶ ἀποστέλλοντα αὐτὰ εἰς τὸ κεντρικὸν Ταμιευτήριον τῆς πρωτευούσης.

Καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεως τῶν ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης.

Πρώτη ἡ Ἀγγλία ἔσχε τὴν τιμὴν τῆς συστάσεως ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων ἐν Εὐρώπῃ.

Ὅπως ἀλλαχοῦ οὕτω καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ πλεῖστα ἰδιωτικὰ Ταμιευτήρια εἶχον πτωχεύσει ἢ χρεωκοπήσει, πᾶσα δὲ πρότασις περὶ ἀναδιοργανώσεως αὐτῶν ὑπὸ εὐρυτέρας βάσεις ἦτο φόβος μὴ ἀποτύχῃ ἐν τῷ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ. Ἀλλ' ὁ Γλάδστων, ὑπουργὸς τότε ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν, δὲν ἐδίστασε νὰ προτείνῃ τὴν σύστασιν ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ κράτους. Τοιουτοτρόπως ἐγένετο κατὰ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἀρχὴ τοῦ κοινωνικωτάτου τούτου θεσμοῦ, ἀρξαμένου νὰ λειτουργῇ ἀπὸ τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1861, ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Post Office Savings Banks».

Βραδύτερον, ἐν ἔτει 1864, ὑπεβλήθη εἰς τὸ ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον νομοσχέδιον, δι' οὗ ἐπετρέπετο εἰς τὰ τοιαῦτα ταχυδρομικὰ γραφεῖα ν' ἀναλαμβάνωσι διαφόρους ἐργασίας. Τὸ νομοσχέδιον εὗρεν ἐπίμονον ἀντιπολίτευσιν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, οὐχ ἧττον ἐγένετο ἀποδεκτόν, ἀρξαμένης τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1865.

Τεραστία ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία τοῦ νέου τούτου εἴδους τῶν Ταμιευτηρίων ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ σκοπὸς τῆς συστάσεως αὐτῶν ἐπραγματοποιήθη καθ' ὁλοκληρίαν. Μεθ' ὅλον δὲ τὸν καταβαλλόμενον ἐλάχιστον τόκον, 2 $^1/_2$ $^0/_0$, τὸ σύνολον τῶν κατατεθεισῶν οἰκονομιῶν τῆς ἀπόρου ταξεως ὑπῆρξεν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν ἀπροσδόκητον.

Ἐκ τούτου τεκμαίρεται διπλῆ ὠφέλεια, οὐ μόνον διὰ τὴν ἄπορον τάξιν, ἕνεκα οἰκονομικῶν καὶ ἠθικῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ τὸ δημόσιον. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε δευτερεῦον ὅλως. Ἐκεῖνο, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐνδιαφέρεται κατ' ἐξοχήν, καὶ πρέπει νὰ ἐνδιαφέρηται πᾶσα πολιτεία, εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἠθικῶν καὶ οἰκονομικῶν δυναμεων τοῦ λαοῦ, λαμβάνοντος διὰ τοῦ χρόνου εὐρύτερον ἐνεργείας κύκλον, μὴ κατατρίβοντος τὸν χρόνον τῆς σχολῆς του ἐν τοῖς καπηλείοις καὶ τοῖς λοιποῖς τῆς ἀργίας καὶ τῆς διαφθορᾶς καταγωγίοις, ἀλλὰ διὰ τοῦ χρόνου, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀρετῶν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας, καθισταμένου κοινωφελεστάτου οἰκονομικοῦ παραγοντος ἐν τῇ πλουτολογικῇ τῆς πατρίδος του ἐργασίᾳ.

Τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν εἰς αὐτὴν πολιτικῶς ὑπαγομένων χωρῶν, οἷον τοῦ Καναδᾶ, συνετέλεσεν εἰς τὴν ὤθησιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θεσμοῦ τῶν ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης. Καὶ αἱ κυβερνήσεις καὶ ἡ ἐπιστήμη κατενόησαν τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένην ἀνάγκην συναθροίσεως τῶν τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένων μικρῶν κεφαλαίων τοῦ ἔργατου ὑπὲρ δημιουργίας μεγάλης οἰκονομικῆς δυεάμεως ἐξ αὐτῶν. Καθ' ὃν χρόνον οἱ ἀπόστολοι τοῦ κοινωνισμοῦ κηρύττουσι τὸν λόγον τῆς ἐξοντώσεως τοῦ κεφαλαίου, ὡς τοῦ μόνου παραιτίου τῆς ἀπ' αἰώνων ὑφισταμένης κοινωνικῆς δυστυχίας, οἱ ζητοῦντες νὰ συνδιαλλάξωσι τὴν ἐργασίαν μετὰ τοῦ κεφαλαίου διὰ τῆς δημοκρατικεύσεως τοῦ τελευταίου, καὶ νὰ συνενώσωσι τὰς δύο ταύτας κοινωνικὰς δυνάμεις πρὸς τὴν πρόοδον, κατενόησαν, ὅτι μόνον διὰ τῆς συστάσεως λαϊκῶν ἑταιρειῶν ἀλληλοβοηθείας καὶ συνεργασίας, ὡς καὶ διὰ τῆς ἱδρύσεως Ταμιευτηρίων, ἀσύλων τῆς ἀποταμιεύσεως τῶν μικρῶν κεφαλαίων, δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ συνδιαλλαγὴ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κεφαλαίου, οὕτω δὲ νὰ ἀποσοβηθῇ εἰς τῶν μεγίστων κινδύνων, τῶν ἀπειλούντων τὸν νεώτερον πολιτισμόν, καταπαύοντος τοῦ ὑπὸ ἀπαισίους οἰωνοὺς διεξαγομένου ἐμφυλίου πολέμου τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας.

Τὰ ταχυδρομικὰ Ταμιευτάρια ἤρξαντο λειτουργοῦντα ἐν Βελγικῇ ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου 1870, ὡς προσαρτήματα τοῦ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ κράτους ὑφισταμένου ἤδη Γενικοῦ Ταμιευτηρίου.

Ἐν ἔτει 1875 καὶ ἐν ταῖς Κάτω Χώραις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διερρυθμίσθησαν αἱ σχέσεις μεταξὺ τῆς ὑπηρεσίας τῶν Ταχυδρομείων καὶ τῶν τέως ὑφισταμένων Ταμιευτηρίων.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπίσης εἰσήχθη ὁ θεσμὸς τοιούτων Ταμιευτηρίων καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὰς αὐτὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διαταξεις.

Ἐν Ἰταλίᾳ τὸ περὶ ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων νομοσχέδιον, ὑποβληθὲν τῇ ψήφῳ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργοῦ Σέλλα, τοῦ τοσαύτας προσενεγκόντος ὑπηρεσίας τῇ οἰκονομικῇ ἀναπτύξει καὶ προόδῳ τοῦ νέου ἰταλικοῦ βασιλείου, ἐγένετο ἀποδεκτὸν μετὰ πενταετῆ βάσανον. Ὁ περὶ ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων ἰταλικὸς νόμος εἶνε ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ πρακτικωτάτων τοῦ εἴδους τούτου, ὡς φέρουσι τὸν τύπον τῆς κοινωνικῆς χρησιμότητος ἅπαντα τὰ νομοθετήματα τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τῆς νέας αὐτῆς πολιτικῆς τάξεως. Ἐν οὐδεμιᾷ ἴσως χώρᾳ τῆς συγχρόνου Εὐρώπης τὰ τοιαῦτα λαϊκὰ ἱδρύματα, ἑταιρεῖαι ἀλληλοβοηθείας, λαϊκαὶ Τράπεζαι, Ταμιευτήρια, διωργανώθησαν μετὰ τοιούτου πρακτικοῦ πνεύματος, ὅσον ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ Λέων Say πρό τινων ἔτι ἐτῶν, ἐνόμισε καθῆκον αὐτοῦ νὰ μεταβῇ ἐπί τινας ἡμέρας εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν πρὸς εἰδικωτέραν μελέτην τοῦ λειτουργοῦντος ἐν τῇ Χερσονήσῳ συστήματος καθιδρυμάτων λαϊκῆς πίστεως καὶ ἀλληλεγγύης, τῶν ὀργάνων τούτων τῆς μεγαλης κοινωνικῆς δυνάμεως τοῦ νεωτέρου συνεταιρισμοῦ.

Ἰδιωτικὰ Ταμιευτήρια ὑπῆρχον ἤδη ἐν Ἰταλίᾳ, χρονολο-

γούμενα ἀπὸ τῆς δευτέρας ἢ τρίτης δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλὰ πάντα ἦσαν αὐτοτελῆ, οὐδαμῶς συμπράττοντα πρὸς τὸν ἀγαθοεργὸν σκοπόν, ὅστις δι' αὐτῶν ἐσκοπεῖτο. Ἡ δὲ διοίκησις καὶ ἡ διαχείρισις τῶν ἱδρυμάτων τούτων δὲν ἦτο ἐπιτυχής, οὐδεμίαν ἐμπνέουσα ἐμπιστοσύνην παρὰ ταῖς κατωτάταις τοῦ λαοῦ ταξεσιν, αἵτινες τὰς οἰκονομίας αὐτῶν ἐπροτίμων νὰ διαθέσωσι μᾶλλον εἰς ἀγορὰν λαχείων. 2189 γραφεῖα τοιαῦτα ὑπῆρχον καθ' ὅλον τὸ ἰταλικὸν κράτος, ἀπορροφῶντα, ἢ μᾶλλον καταστρέφοντα πάσας τὰς οἰκονομίας τῆς ἐργατικῆς τάξεως, φρονούσης ὅτι διὰ τῆς τύχης ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ εὐκολώτερον ὅ,τι δὲν ἐσκέπτετο, ὅτι ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας.

Ἕνεκα τῆς μονομανίας τῶν λαχείων παρὰ τῷ ἐργατικῷ πληθυσμῷ τῆς Ἰταλίας, ἐλάχιστα ὑπῆρχον ἐν τῷ τόπῳ Ταμιευτήρια. Ἀλλ' ἡ σύστασις ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων, ἡ ἐπιτυχὴς ὀργάνωσις αὐτῶν, προὐκάλεσεν ἀντίδρασιν κατὰ τῶν λαχείων, ἐδημιούργησε δὲ ἐν βραχεῖ χρόνῳ παρὰ τῷ τέως ἥκιστα προνοητικῷ ἰταλικῷ λαῷ τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας, καὶ μετ' αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον τὸ τῆς ἐργασίας, διότι ἀμφότεραι αἱ ἀρεταὶ αὗται σχετίζονται μεταξύ των.

Ἡ Γερμανία, ἡ Ἑλβετία, ἡ Αὐστροουγγαρία, κατ' οὐδὲν ὑστεροῦσι τῆς μεγάλης ταύτης κινήσεως τῶν ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων. Πανταχοῦ ἱδρύθησαν ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν, τὴν ἐγγύησιν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς πολιτείας, ὑπαρχουσῶν περισσοτέρων ἐγγυήσεων καὶ κοινωνικῆς ἐμπιστοσύνης, ἢ ὑπὸ τὸ τέως λειτουργοῦν σύστημα ἰδιωτικῶν κατὰ μέγα μέρος Ταμιευτηρίων.

Ὁ θεσμὸς τῶν ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων λειτουργεῖ ὡς ἑξῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης.

Ἐν ἑκάστῃ πρωτευούσῃ ὑπάρχει κεντρικὸν ταμεῖον ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ κράτους, τούτου δὲ παραρτήματα εἶνε τὰ κατ' ἐπαρχίας ταχυδρομικὰ γραφεῖα. Ταῦτα δὲ ἐπιτηρεῖ καὶ διευθύνει ἡ Γεν. Διεύθυνσις τῶν Ταχυδρομείων.

Ἡ Γεν. Διεύθυνσις ἀντιπροσωπεύει τὸ κράτος εἰς τὰς μετὰ τῶν καταθετῶν τῶν Ταμιευτηρίων δοσοληψίας, τηρουμένου παρ' αὐτῇ ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ τῶν ἀποταμιεύσεων ἑκάστου ἀτόμου ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγραφῶν, γινομένων ἐν βιβλιαρίῳ, χορηγουμένῳ δωρεὰν ὑπὸ τῶν ταχυδρομικῶν γραφείων, ἐν ᾧ ἐγγράφονται αἱ καταθέσεις καὶ ἐπιστροφαί, ὡς καὶ ἡ χορηγία τοῦ κατ' ἔτος ἀναλογοῦντος τόκου. Ὁ τόκος οὗτος παραλλάσσει βεβαίως κατὰ τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις τῶν διαφόρων κρατῶν, λογίζεται δὲ ἀπὸ τῆς 1ης ἢ 16ης ἑκάστου μηνός, ἤτοι ἡμέρας, ἑπομένης ἐκείνης, καθ' ἣν ἐγένοντο αἱ καταθέσεις, καὶ προστίθεται ἐν τῷ τέλει ἑκάστου ἔτους εἰς τὸ κεφάλαιον, ἀλλὰ πάντοτε ὑπολογιζόμενος ἐπὶ ἀκεραίων μονάδων (δραχμῆς ἐπὶ παραδείγματι), οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κλασμάτων.

Αἱ καταθέσεις τῶν χρημάτων, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς δραχμῆς, δύνανται ν' ἀνέλθωσι μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν χιλίων διὰ τὸ πρῶτον ἔτος, καὶ μέχρι τοῦ τῶν δισχιλίων διὰ τὰ ἑπόμενα. Τὸ ἐπὶ πλέον κατατιθέμενον ποσὸν μένει ἄτοκον· μόνον δὲ οἱ τόκοι τῶν δύο χιλιάδων, προστιθέμενοι εἰς τὸ κεφάλαιον, ἀνατοκίζονται.

Τὰ κατατιθέμενα ποσὰ δύνανται νὰ παραδίδωνται ἐν οἱῳδήποτε ταχυδρομικῷ γραφείῳ τοῦ κράτους ὑπὸ τὰς αὐτὰς τῆς ἐγγραφῆς ἐγγυήσεις καὶ διατυπώσεις.

Τὰ ὑπὸ τῶν ταχυδρομικῶν γραφείων παρεχόμενα βιβλιάρια εἶνε ὀνομαστικά, φέροντα τὰς ἀναγκαιούσας ἐνδείξεις πρὸς εὐχερῆ ἀναγνώρισιν τοῦ κατόχου.

Ἀπαγορεύεται τοῖς ταχυδρομικοῖς ὑπαλλήλοις, ἐπ' αὐστηρᾷ ποινῇ, ἡ χορηγία πληροφοριῶν, ζητουμένων παρὰ τρίτων περὶ τῶν ἐκδοθέντων βιβλιαρίων, πλὴν τῶν προϊσταμένων αὐτῶν, δὲν ἐπιτρέπεται δὲ ἡ κατάσχεσις καὶ ἡ ὑποθήκευσις τῶν βιβλιαρίων τούτων, εἰ μὴ μόνον ἐν περιπτώσει ἐκδοχῆς κληρονομιῶν κτλ.

Ἐκτὸς τῶν ὀνομαστικῶν βιβλιαρίων, ἐκδίδονται τοιαῦτα καὶ ἐπ' ὀνόματι διευθυντῶν Σχολείων, ἢ λαϊκῶν ἑταιριῶν, σημειουμένων ἐν αὐτοῖς ὀνομαστὶ τῶν παρ' ἑκάστου μαθητοῦ ἢ ἑταίρου κατατιθεμένων ποσῶν, ἅτινα ἐν συνόλῳ δὲν δύνανται νὰ ὑπερβῶσι τὸ κεκανονισμένον ποσόν. Ὡς ἐλάχιστον ποσὸν τῆς καταθέσεως τῶν ἑταίρων ἢ μαθητῶν δύναται νὰ ὁρισθῇ μέχρι πέντε λεπτῶν.

Τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου τὸ ἀποταμίευμα δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς ἀγορὰν χρεωγράφων, τῆς ἀγορᾶς τῶν ὁποίων αἱ δαπάναι ἐπιβαρύνουσιν αὐτόν.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ κατατεθέντος ποσοῦ, ἢ μέρους αὐτοῦ, γίνεται ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τοῦ βιβλιαρίου ὑπὸ τοῦ κατόχου, ἢ ὑπὸ τοῦ νομίμου ἀντιπροσώπου αὐτοῦ.

Οἱ ἀνήλικοι δικαιοῦνται νὰ ἔχωσι βιβλιάρια ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τοῦ νομίμου αὐτῶν ἀντιπροσώπου. Δύναται δὲ ν' ἀποσύρωσιν, ἄνευ τῆς παρεμβάσεως ταύτης, τὰ ἐπὶ τῶν βιβλιαρίων ἐγγεγραμμένα ποσὰ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 16ου ἔτους τῆς ἡλικίας.

Αἱ ὕπανδροι γυναῖκες δύνανται νὰ ἔχωσι βιβλιάρια τοῦ ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου ἄνευ παραστάσεως τοῦ συζύγου αὐτῶν. Δύνανται δὲ ν' ἀποσύρωσι τὰ ἐγγεγραμμένα ποσὰ τῇ προηγουμένῃ ἐπινεύσει τοῦ συζύγου.

Τὸ Δημοσιον, οἱ Δῆμοι, αἱ Κοινότητες, φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, δύνανται νὰ συνομολογήσωσι δάνεια ἐπὶ τοῦ ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου.

Τὸ Ταμιευτήριον δύναται νὰ δεχθῇ κληροδοτήματα ὡς καθίδρυμα δημοσίας εὐποιΐας καὶ ὠφελείας.

Ἡ Γεν. Διεύθυνσις τῶν Ταχυδρομείων καταθέτει ἑκάστοτε παρὰ τῷ κεντρικῷ τῆς πρωτευούσης ταμείῳ τὰ διαθέσιμα χρηματικὰ ποσά, κατὰ τὴν ἀρχὴν δ' ἑκάστου οἰκονομικοῦ ἔτους ὑποβάλλει προσηκόντως εἰς τὸ ἀρμόδιον ὑπουργεῖον τὴν Λογοδοσίαν τοῦ λήξαντος ἔτους.

Κατὰ τοὺς ἄρτι ἐκτεθέντας γενικοὺς κανόνας τῆς λειτουργίας τῶν Ταμιευτηρίων, εἰσήχθησαν ταῦτα ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις χρόνοις πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐν αὐτῇ

τῇ Ρωμουνίᾳ. Ὡς ἐσημείου κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα συγγραφεύς τις ἔν τινι τῶν κοινοτέρων οἰκονομολογικῶν συγγραμμάτων τῆς Γαλλίας, τὸ Ταμιευτήριον εἶνε χαρακτηριστικὸν σημεῖον τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. Τὸ ἀποταμίευμα εἶνε ὁ καρπὸς τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ ἀπόδειξις τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ἐξασκεῖ τις ἐφ' ἑαυτοῦ. Ἡ οἰκονομία, τὸ ἀποταμίευμα, διὰ διηνεκῶν συναθροίσεων μικρῶν κεφαλαίων καὶ διὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν κεφαλαίων τούτων παρήγαγε τὴν νεωτέραν περίοδον τῆς μεγάλης βιομηχανίας. Αἱ μικραὶ οἰκονομίαι ὡδήγησαν ἡμᾶς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ταύτην κατάστασιν. Ἐκ τοῦ ἐξοικονομηθέντος ὀβολοῦ τοῦ πένητος, τοῦ ἐργάτου, δημιουργεῖται ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ μέγα κεφάλαιον, καὶ τὸ κεφάλαιον τοῦτο δὲν εἶνε ἡ ἐκδήλωσις μόνον οἰκονομικῆς εὐρωστίας, ἐργασίας καὶ δραστηριότητος ἑνὸς λαοῦ, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐναργὴς ἀπόδειξις τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἠθικότητος.

Παράλληλον πρὸς τὸν διὰ τῶν ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν ἐπιδιώκουσι καὶ τὰ «Σχολειακὰ Ταμιευτήρια», ὧν ἡ ἀνάγκη πολλαχοῦ κατενοήθη ἀπό τινος χρόνου, καὶ δι' ὧν καθίσταται ἐφικτὸν τοῖς ἀνηλίκοις μαθηταῖς τῶν Σχολείων τὸ ἀποταμιεύειν. Τὸ σχολειακὸν Ταμιευτήριον εἶνε τὸ μέσον. δι' οὗ ὁ μαθητὴς δύναται νὰ παρακαταθέτῃ ἐν εἰδικῷ Ταμιευτηρίῳ χρηματικὰ ποσά, ἐλάσσονα ἐκείνων, τῶν παρὰ τῷ ταχυδρομικῷ Ταμιευτηρίῳ παρακατατιθεμένων. Ἅμα ἐκ τῶν μικρῶν τούτων ἀποταμιευμάτων συμπληρωθῇ τὸ ποσὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου ὁριζομένου ὡς μονὰς τῆς καταθέσεως, *μία δραχμή*, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ διδάσκαλος παραδίδει αὐτὸ εἰς τὸ ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον, λαμβάνων ἐπ' ὀνόματι τοῦ καταθέτοντος μαθητοῦ τὸ προσῆκον βιβλιάριον.

Εἶνε ἀσήμαντον βεβαίως τὸ ποσὸν τοῦτο, ἐνώπιον τῶν κατὰ χιλιάδας κατατιθεμένων ὑπὸ τῆς μεγάλης κοινωνικῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν. τῶν ἀποχειροβιώτων, παντὸς οἰκονόμου. Ἀλλ' ἔχει τὸ μέγα πλεονέκτημα νὰ ἐγείρῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν νεαρῶν μαθητῶν τὸ αἴσθημα καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως. Τὰ διαρκέστερα μαθήματα εἶνε τὰ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ὡς εἶπε συγγραφεύς τις, τὸ *παιδίον εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ ἀνδρός*. Ὅ,τι ἅπαξ ἐκμάθῃ καὶ κατανοήσῃ τὸ παιδίον, εἶνε πολύτιμος κληρονομία διὰ τὸ μέλλον. Τοῦτο ὀφείλει νὰ κατανοήσῃ ἡ πολιτεία. Διότι, ἡ ἀληθὴς παίδευσις ἑνὸς ἀτόμου δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τῇ διανοητικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ αὐτοῦ παιδεύσει. Ἐν τῶν χαρακτηριστικωτάτων δὲ ἠθικῶν στοιχείων παντὸς ἀτόμου εἶνε αἱ ἀρχαὶ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως, ὑφίστανται καὶ εὐδοκιμώτατα λειτουργοῦσι πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης σχεδὸν τὰ ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια, πολ. λαχοῦ τῆς Ἀμερικῆς, ὡς καὶ ἐν τῇ πόρρῳ Ἰαπωνίᾳ. Κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν βουλευτικὴν σύνοδον ὑποβληθήσεται τὸ προσῆκον νομοσχέδιον περὶ ἱδρύσεως καὶ παρ' ἡμῖν ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων. Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ θέλουσι δώσει λευκὴν ψῆφον ὑπὲρ τοῦ νομοσχεδίου τούτου, ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ὁποίου, καθισταμένου νόμου, οὐ μόνον θέλει εὐεργετήσει τὰ μέγιστα τοὺς ἐργατικοὺς πληθυσμούς, ἐθιζομένους οὕτως εἰς τὰς μεγάλας ἀρετὰς τῆς οἰκονομίας καὶ ἀποταμιεύσεως, ἀλλὰ θέλει συγχρόνως ἐνισχύσει καὶ τὰς οἰκονομικὰς δυνάμεις τοῦ τόπου διὰ τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναθροίσεως κεφαλαίων, ἐφ' ἃ μὴ δεῖ ἴσως μέχρι τοῦδε δαπανωμένων, ἢ νεκρῶν ἀπομενόντων, ἐπὶ προφανεστάτῃ οἰκονομικῇ βλάβῃ καὶ ἐξαντλήσει τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ νομοθέτησις ἑνὸς θεσμοῦ πρὸς πλήρωσιν κοινωνικῆς ἀνάγκης. Ἡ μεγάλη καὶ λαοσωτήριος ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως πρέπει νὰ ἐνισχυθῇ ἐν ἁπάσαις ταῖς τάξεσι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, νὰ ὑποστηριχθῇ δὲ ὑπὸ παντὸς φιλοπόλιδος, καταδεικνύοντος ἐν τῷ κύκλῳ τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας, εὑρεῖ ἢ στενῷ, τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τοιούτου θεσμοῦ. Οἱ ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων τεθειμένοι νόμοι, μεθ' ὅλην τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν προαίρεσιν, δὲν δύνανται νὰ τελεσφορήσωσι καὶ νὰ εὐδοκιμήσωσιν, ἂν μὴ ὑποστηριχθῶσιν ὑπὸ τῶν πεφωτισμένων τάξεων τῆς κοινωνίας, τῶν ἡγουμένων ἐν τῇ ποικίλῃ ἐργασίᾳ τοῦ τόπου. Ὅτε μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ πολίτου δὲν ὑφίσταται ἡ προσήκουσα ἁμιλλα, ἡ συνεργασία καὶ ἀλληλεγγύη ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ μέγιστα καὶ τὰ γενναιότατα τῶν ἔργων ναυαγοῦσι πρὸ τῆς ὑφισταμένης ἑκατέρωθεν φιλαυτίας καὶ ἀδιαφορίας.

Τοῦτο ἐπιτρέψατέ μοι ν' ἀξιώσω παρ' ὑμῶν σήμερον, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ γνώμη ἁπάντων ὑμῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶνε ἡ αὐτή.

Παρ' ἡμῖν ἡ πενία δὲν ὕψωσεν ἔτι εὐτυχῶς ἐπίφοβον τὴν κεφαλήν. Εὔχομαι νὰ μὴ εὑρεθῇ ἡ πατρὶς ἡμῶν πρὸ τοῦ τραγικοῦ θεάματος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, ἐκ τῆς ἀγρίας τοῦ ὁποίου ἐκδηλώσεως ἀπειλεῖται ἀπό τινος χρόνου ὁ νεώτερος πολιτισμός. Τὰ φοβερὰ οἰκονομικὰ προβλήματα, τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην, εἶνε ἀγαθῇ τύχῃ μονονουχὶ παρ' ἡμῖν ἄγνωστα· εἴθε δὲ νὰ μείνωσιν ἐς ἀεὶ τοιαῦτα.

Εὔχομαι νὰ μὴ ἀκουσθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος ἀριστοκρατικὸς ὅρκος τοῦ μίσους κατὰ τῶν πενήτων: *Καὶ τῷ δήμῳ κακόνους ἔσομαι, καὶ βουλεύσω ὅ,τι ἂν ἔχω κακόν*, λυπηρὸν σύνθημα τῆς ἀρξαμένης διαιρέσεως καὶ πτώσεως τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀλλ' εὔχομαι ἐπίσης νὰ μὴ ἀκουσθῇ καὶ ἡ νεωτέρα κραυγὴ τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐκδικήσεως τῶν πενήτων κατὰ τῶν πλουσίων, ἡ ἀντηχοῦσα σήμερον πολλαχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ σαλεύουσα τὰ θεμέλια τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος: *ἡ ἰδιοκτησία εἶνε κλοπή, τὸ κεφάλαιον εἶνε ἡ ἐναγὴς κληροδοσία τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ ἐργάτου.*

Πρὶν ἢ αἰσθανθῶμεν τὸ ἐλεεινὸν τοῦτο θέαμα τραγικῆς κοινωνικῆς πάλης, ἃς συντελέσωμεν ἀπὸ τοῦδε, Προμηθεῖς

τοῦ νέου ἡμῶν ἱστορικοῦ βίου, εἰς τὴν κοινὴν συνεργασίαν καὶ ἀλληλεγγύην τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, οὐ μόνον διδάσκοντες, ἀλλὰ καὶ συμβάλλοντες εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν μεγάλων ἀρχῶν τῆς ἐργασίας, τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως, ἵνα ἀποδειχθῇ, ὅτι δὲν εἶνε φράσις, ἀλλ' ἀλήθεια, ἡ γνώμη τοῦ διακεκριμένου οἰκονομολόγου τῆς Ἰταλίας Λουτζάτη, ὅτι σκοπὸς τῶν Ταμιευτηρίων εἶνε ἡ ἐκδημοκρατίκευσις τῶν κεφαλαίων. Ἂν δέ μοι ἐπιτρέπηται νὰ προσθέσω ἀναλυτικώτερον, τὰ Ταμιευτήρια σκοποῦσι τὴν συναδέλφωσιν τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, τὸν σύνδεσμον τῶν πτωχῶν καὶ τῶν πλουσίων ἐν τῷ κοινῷ τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας ἀγῶνι.

Ο ΓΕΡΜΑΝΙΣΜΟΣ ΕΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Σύμπαντα τὸν πληθυσμὸν τῶν κατὰ τὴν Αὐστραλίαν Γερμανῶν ὑπολογίζονται περὶ τὰς 75,000, ἤτοι 28,000 ἐν τῇ Νοτίῳ Αὐστραλίᾳ, 18,800 ἐν τῇ Ἀουκλάνδῃ, 12,000 ἐν τῇ Βικτωρίᾳ, 8,000 ἐν τῇ Νέᾳ Νοτίῳ Οὐαλίᾳ, 7,000 ἐν τῇ Νέᾳ Σηλανδίᾳ, 1000 ἐν τῇ Τασμανίᾳ καὶ 200 ἐν τῇ Δυτικῇ Αὐστραλίᾳ. Ἐν τούτοις δυσπροσδιόριστος ἀποβαίνει ὁ πληθυσμὸς τοῦ καθ' αὑτὸ γερμανικοῦ αἵματος, διότι οἱ Γερμανοὶ συνανεμίχθησαν μετὰ τῶν αὐτόθι ὑπερτερούντων τὸν ἀριθμὸν Ἄγγλων ἑγκατοίκων. Ἐὰν δηλ. προστεθῇ τὸ γερμανικὸν στοιχεῖον τὸ ἀπορροφηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγλισμοῦ, τότε προσπελάζομεν εἰς τὴν ἀλήθειαν λέγοντες ὅτι τὸ γερμανικὸν στοιχεῖον ἀποτελεῖ 3—3 $^1/_2$ τοῖς ἑκατὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Ὡς πρὸς δὲ τὴν κοινωνικὴν θέσιν διαστέλλονται οἱ ἐν Αὐστραλίᾳ Γερμανοὶ αὐστηρῶς εἰς *πόλιν* καὶ *ἀγρόν*. Καὶ εἰς μὲν τὸν *ἀγρὸν* ἀνήκουσιν οἱ γεωργοί, οἱ ἀμπελουργοί, οἱ χειρώνακτες, οἱ κάπηλοι, οἱ ὀρεινοί, οἱ ἡμερόβιοι, οἷς προσαριθμοῦνται καὶ τινες τῶν ἱερέων καὶ τῶν μικρεμπόρων. Ἐν δὲ τῇ *πόλει* τὰ μὲν ἐννέα δέκατα εἰσι βιομήχανοι, ὀπτικοί, ὡρολογοποιοὶ καὶ οὕτω καθεξῆς, οἱ δὲ λοιποὶ μεγαλέμποροι, ἰατροί, ὑπάλληλοι κτλ. Ἐν αὐτοῖς οἱ πλούσιοι Γερμανοὶ τῆς Αὐστραλίας ἀριθμοῦνται μόλις κατὰ δωδεκάδας καὶ κατ' ἀκολουθίαν σπανίως τις ἀκούει περὶ αὐτῶν ὡς μετεχόντων ἀγορᾶς γαιῶν, ἢ ἄλλης κερδοσκοπίας. Τὸ μεταλλεῖον ἀργύρου *(Broken Hill)*, εἰς οὗ τοὺς μετόχους συγκαταλέγονται ἔνιοι τῶν Γερμανῶν, ἀποτελεῖ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἐξαίρεσιν, πιθανῶς τούτου ἕνεκα διότι αἱ ὁμολογίαι τῆς ἑταιρείας αὐτῆς ἅμα εἰσαχθεῖσαι εἰς τὴν ἀγορὰν ἐτιμῶντο ἁπλῶς 180 μαρκῶν ἑκάστη. Ἡ Αὐστραλία κατὰ τὸν ἐκεῖθεν ἀντεπιστέλλοντα εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κολωνίας(*) δὲν φαίνεται τοσοῦτον εὐνοϊκὸν ἔδαφος διὰ τὸν Γερμανόν, ἐπειδὴ ἐξ ἅπαντος διέρχεται ἱκανὸς καιρὸς ἕως οὗ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ εὐχερῶς τὴν γερμανικὴν καὶ γνωρίσῃ τὴν κατάστασιν τῆς χώρας. Καὶ τότε μόλις ἐπ' ἴσοις ὅροις θέλει κατορθώσῃ ὅπως ἀνταγωνίζεται πρὸς τὸν Ἄγγλον, ἀλλὰ πάντοτε μετά τινος ζημίας. Καίτοι οἱ νόμοι τῶν ἀγγλο-αὐστραλιακῶν ἀποικιῶν μόνον ὡς πρὸς τὰς κεχρωματισμένας μεταναστεύσεις εἰσὶ μισαλλόδοξοι, ὡς πρὸς δὲ τοὺς μὴ Ἄγγλους ἀποίκους λευκοῦ χρώματος ἄγαν φιλελεύθεροι, δὲν δύναταί τις νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ μετ' ἐξαιρέσεως μικρῶν τινων (ἐν Βικτωρίᾳ οὐδεὶς Γερμανὸς δύναται νὰ καταστῇ μέλος τῆς Ἄνω Βουλῆς, ἢ ὑπουργός) προδιαγεγραμμένη κατὰ νόμους ἐξίσωσις μεταξὺ Ἄγγλων καὶ μὴ Ἄγγλων μεταναστατῶν, οὐδ' ὑφίσταται πράγματι. . . . Ἐν Αὐστραλίᾳ ὁ Γερμανὸς βιοῖ κατ' ἀγγλικὰς διατυπώσεις καίπερ μὴ ὢν ἐντελῶς Ἄγγλος. Κατὰ δὲ τὴν ἐμπορικὴν πονηρίαν ὁ ἐν Αὐστραλίᾳ Ἄγγλος πολλῷ ὑπερέχει τοῦ Γερμανοῦ. Γερμανὸς ἀγρότης, ἢ ἔμπορος δυνατὸν νὰ εἶνε πονηρότερος τοῦ ἄλλου καὶ νὰ πλεονεκτῇ αὐτοῦ, ὁ Ἄγγλος ὅμως παρακρούεται ἀμφοτέρους. Καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Αὐστραλίαν παραπονοῦνται ὅτι ἐν τῷ ἐπιτηδευματικῷ βίῳ πρωταγωνιστεῖ καὶ εὐδοκιμεῖ ὁ δόλος κάλλιον, ἢ ἡ εὐσυνειδησία. Καὶ οὐχὶ σπανίως συμβαίνει, ὡς μὴ ὤφελε, νὰ ὦσιν οἱ Γερμανοὶ μικροὶ ἐν τοῖς μεγάλοις καὶ μεγάλοι ἐν τοῖς μικροῖς..... Ὡς πρὸς δὲ τὸ σέβας πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τὴν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἐκτίμησιν οἱ Γερμανοὶ ἀπό τινων δεκαετηρίδων ἐποιήσαντο μεγάλας ἐπιδόσεις. Ἡ περιφρόνησις ἐκείνη παντὸς Γερμανοῦ, ἥτις ἔτι ἀπὸ δεκαετίας ἀπετέλει κανόνα παρὰ τοῖς Ἄγγλοις, ἂν που ἔτι καὶ νῦν ὑπαρχει, ἀπέβη σπανία ἐξαίρεσις. Σημειωτέον ὅτι οὐχὶ ἀναξιόλογον μετοχὴν εἰς τὸ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πρότερον ἐξυψωμένον αἴσθημα ὑπὲρ πατρίδος τῶν ἐν τῇ ξένῃ βιούντων Γερμανῶν ἔχει καὶ ἡ ἀναπτυξις τοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ τῶν γερμανικῶν προξενείων. Ἐπὶ προτέρων ἀποδημιῶν συνείθιζεν ὁ ἀνταποκριτὴς νὰ ἐγκαταλείπῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν ταῖς μείζοσι μεγαλοπόλεσιν ἐμπορικῶν οἴκων τῶν Γερμανῶν. Ἐν παρομοίᾳ ἀποπείρᾳ προσέκρουσεν εἰς τὴν δυσκολίαν ταύτην ἐν Μελβούρνῃ Συδνέυν καὶ ἀλλαχόσε, καθ' ἣν ἐπὶ πολλῶν ἐπωνυμιῶν ἀδύνατον νὰ καταδειχθῇ ἂν αὗται εἶνε ἀγγλικῶν, ἢ γερμανικῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων. Ἐξ ἑτέρου πρότεραι γερμανικαὶ ἐπωνυμίαι (ἐμπορικῶν οἴκων) περιῆλθον εἰς ἀγγλικὴν κτῆσιν. Καὶ τέλος οἱ υἱοὶ καὶ κληρονόμοι προτέρων γερμανικῶν οἴκων (τοῦ ἐμπορίου), καίτοι εἰς τὰς φλέβας αὐτῶν ῥέει ἀγνὸν γερμανικὸν αἷμα, οὐδὲν ἧττον κατα γε τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ φρόνημα κατέστησαν Ἄγγλοι. Ἰστέον ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποικιακῶν ἐκείνων τέκνων, ἅτινα φαίνονται αἰσχυνόμενα ἐπὶ τῇ γερμανικῇ καταγωγῇ, εἰ καὶ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν εἰσι Γερμανοί, εἶναι οὐχὶ εὐκαταφρόνητος. Ἀλλὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1880—1888 φαίνεται ὅτι ἐγένετο διὰ τὸν ὑπερωκεάνειον γερμανισμὸν καὶ τὴν ἐκτύλιξιν τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανίας ἐπὶ τῷ γερμανικῷ αἵματι σπουδαιότερον, ἢ ἡ ἡγουμένη δεκαετηρίς, δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ 1870—1880. Ἐν-

(*) Ὁπόθεν ἀρυόμεθα τὴν ὕλην.

ταῦθα τοῦ λόγου ἀνάγεται καὶ ἡ τοῦ κλίματος ἐπήρεια, ἡ εὐχερῶς τὸν Γερμανὸν εἰς Ἄγγλον μεταβάλλουσα, καὶ καθόλου τὸ ἐξωτερικὸν παραστημα, οἱ τύποι τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος μετέχουσιν ἀγγλο-αυστριακοῦ χρωματισμοῦ. Μνημονευτέον ὅτι κατὰ τὴν ἐκφώνησιν, ἐν ᾧ ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ ὁμιλεῖται μόνον ἡ γερμανικὴ καὶ οὐδεμία ἄλλη γλῶσσα, ἀκούει τις τὸν ἀγγλικὸν ῥυθμόν. Καὶ ἐάν τις ἐρωτήσῃ τοιοῦτον νεανίαν, ἢ νεάνιδα ὁποτέρα τῶν γλωσσῶν τυγχάνει αὐτῷ εὐχερεστέρα ἡ γερμανικὴ ἢ ἡ ἀγγλική, καὶ ἐν τίνι γλώσσῃ διανοοῦνται, θ' ἀποκρίνωνται ἑκάστοτε καὶ ἀπροφασίστως ἡ *ἀγγλική*, καὶ τοῦτο καθίσταται πολλαπλῶς ἀμφίβολον, ἄν τις λάβῃ ἐν ὄψει ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος παῖδες ἀνετράφησαν ἐν Γερμανίᾳ. Κατὰ δὲ τὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς συμπαίκτορας Ἀγγλόπαιδας φαίνεται τοῖς παισὶ τῶν Γερμανῶν ὁ γερμανισμὸς (τουτέστι τὸ γερμανιστὶ λαλεῖν) τοσοῦτον ἀκατάλληλος, ὥστε οὐδὲν ἰσχύει ἡ πατρικὴ ἐπιρροὴ ὅπως παρακωλύσῃ νὰ παρνῶνται αὐτὸν ἑκάστοτε, ἐν ᾧ τοὐναντίον τὰ τέκνα τῶν ἐν Δρέσδῃ, Στυττγάρδῃ καὶ Ἀϊδελβέργῃ βιούντων Ἄγγλων παραμένουσιν Ἄγγλοι καὶ οἱ εἰς Καναδᾶν μεταναστεύοντες Γάλλοι μεταχειρίζονται καὶ νῦν ἔτι, ὡς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκεῖ ἐγκαταστάσεως αὐτῶν, τὴν ἣν συνεπιφέρονται γλῶσσαν. Τοῦτο κατὰ ψυχολογικὸν συνειρμὸν ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς ἄλλο ἀρχαῖον γεγονός, καθ' ὃ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς μακρὰ ἔτη μετὰ τὸν πατέρα τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτον εὗρε τοὺς Ἐρετριεῖς ἐκείνους (τὴν πρώτην λείαν τῶν Περσῶν) ἐν Ἀσίᾳ *πιστῶς διασώζοντας καὶ ὁμιλοῦντας τὴν ἑλληνικὴν* (ἤτοι τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν). Ὁ ἀνταποκριτὴς περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὸ αἴσθημα τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανίας ἔχεται γνώμης ὅτι πορρωτέρω μέλλον δὲν θέλει δικαιώσῃ τὰς ἤδη νῦν ἐκφερομένας μέμψεις αὐτοῦ, διότι *εὔστοχα σχολεῖα τοῦ γερμανισμοῦ* εἰσιν ὁ στρατὸς καὶ διαφερόντως τὸ ναυτικόν. Ταῦτα ὡς ἐνέχοντα τὸ περίεργον καὶ ὡς μὴ συχνὰ ἐν τῇ ἀττικῇ δημοσιογραφίᾳ ἄσμενοι προάγομεν εἰς φῶς.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Νοέμβριον, 1888.

Ν. Πετρης.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ Α΄.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ

Ὁ Κάρολος Αὔγουστος Λουδοβῖκος Α΄. γεννηθεὶς ἐν Στρασβούργῳ τῇ 25 Αὐγούστου 1786 διῆλθε τὰ πρῶτα τῆς ἡλικίας του ἔτη ἐν Μάνχαϊμ καὶ Σβίτουγγεν ἐκπαιδευόμενος ὑπὸ τὴν φιλόστοργον καὶ μοναδικὴν ἐπίβλεψιν τῆς μητρὸς αὐτοῦ κομήσσης Παλατίνης Μαρίας Γουλιελμίνης, βραδύτερον δὲ ἐν Δαρμστάτῃ καὶ Ῥόρβᾳ. Ἀποθανόντος τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας Καρόλου Θεοδώρου τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1799 καὶ καταλιπόντος τὸ στέμμα ἄνευ κληρονόμου, ἡ Βαυαρία περιῆλθεν εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ δοῦκα Μαξιμιλιανὸν Ἰωσὴφ τοῦ **Zweibrücken**, καὶ τῇ 6 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ ἐκλεκτορικὸς πρίγκιψ Λουδοβῖκος Α΄. εἰσήλασεν ἐν μεγαλοπρεπεῖ πομπῇ εἰς τὴν πανηγυρικῶς κεκοσμημένην πόλιν τοῦ Μόναχου.

Ἡ ἀγωγὴ καὶ μόρφωσις τοῦ Λουδοβίκου ὑπῆρξεν ἐξαίρετος ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐξόχων καθηγητῶν καὶ διδασκάλων. Κάτοχος ὢν πολλῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν προσεκτήσατο διὰ τῆς θαυμαστῆς αὐτοῦ ἐπιμονῆς καὶ ἐπιμελείας τὴν γνῶσιν τῶν ἀρχαίων καὶ κοινῶν γλωσσῶν, ἠσχολήθη μετὰ θερμοτατου ζήλου εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας καὶ τὸ 1803 ἤρξατο μετὰ τῆς πάντοτε ἐπιμελείας τὰς πανεπιστημιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῳ πανεπιστημίῳ τοῦ **Landshut** καὶ εἶτα τῆς Γοτύγγης, ἔνθα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων διαπρεπῶν ἐπιστημόνων, ἔσχε καθηγητὴν τὸν περιώνυμον ἀνθρωπολόγον Βλουμενβαχ.

Μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν του ἐν ἔτει 1804, ὁ πρίγκιψ Λουδοβῖκος μετέβη τὸ πρῶτον εἰς Ἰταλίαν τὴν χώραν τῶν πόθων του, ἣν καὶ βραδύτερον ἐξηκολούθει νὰ ἐπισκέπτηται λίαν συνεχῶς. Ἐκεῖ ἐγνώρισε τὰ ἔργα τῆς τέχνης καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν ἐξόχων ἐκείνων καλλιτεχνῶν, οἵτινες βραδύτερον τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ σχέδια ἐκ μαρμάρου καὶ χαλκοῦ ἐπλαστούργησαν καὶ ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην αὐτοῦ διεύθυνσιν ἐδημιούργησαν τὰ ἐξαίσια ἐκεῖνα ἀριστουργήματα τῆς γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, ἅτινα περιεποίησαν εἰς τὸ Μόναχον τὴν φήμην τῆς καλλιτεχνικωτάτης τῶν πόλεων, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ πρίγκιψ διάδοχος Λουδοβῖκος ἀνέλαβεν ὡς βασιλεὺς τὸ 1825 τὴν διοίκησιν τῆς Βαυαρίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Λουδοβῖκος Α΄.

Παραδειγματικὴ ὄντως καὶ μεγάλης μελέτης ἀξία εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ ἐνδόξου τούτου ἡγεμόνος, ὅστις ἐν τῇ πιστῇ τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ ἐκπληρώσει, ἐν τῇ ἀκαμάτῳ ἀφοσιώσει εἰς τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ ἀποστολήν, ἐν τῇ ἀνεξαρτησίᾳ τῶν ἀποστάσεών του ἐγένετο ἀληθὴς τύπος εὐγενοῦς καὶ δικαίου μοναρχου. Διὰ τῆς συνετῆς αὐτοῦ οἰκονομίας ἐπανώρθωσε καὶ ἐτακτοποίησε τὴν οἰκονομικὴν τῆς χώρας του κατάστασιν, ἐμετρίασε τὰ βάρη τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἐβελτίωσε τὰ τῆς δικαιοσύνης, ἠλάττωσε τοὺς φόρους, καὶ ἐν γενει ὄχι μόνον τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠμετέραν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἀνύψωσιν, ὡς ἔξοχος φιλέλλην, ἰσχυρῶς προήγαγεν.

Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος καὶ ὡς ποιητὴς εἶνε λόγου ἄξιος. Τὰ ποιήματά του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐμπνεύσεις τῆς ἐνθουσιώδους καὶ φλογερᾶς αὐτοῦ φιλοπατρίας, μαρτυροῦσιν ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ πρωτοτυπίᾳ, τὴν ἐξαιρετικὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην πρὸς τὸν Σχίλλερ ὡς λυρικὸν ποιητήν. Διότι, ὡς γνωστόν, ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ἐθεώρει τὸν Σχίλλερ «πολὺ μεγαλείτερον ὡς λυρικὸν ἢ ὡς δραματικὸν ποιητήν».

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ Α'.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ

Μεταβαίνοντες ἤδη εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, ἅπερ ἀνήγειρε καὶ δι' ὧν ἐκαλλώπισεν ἤ, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἐδημιούργησε τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μικρὰν καὶ ἄκομψον πόλιν τοῦ Μονάχου, περιοριζόμεθα εἰς ἁπλῆν τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν ἀπαρίθμησιν, ἀφίνοντες εἰς τὸν ἀναγνώστην εἴτε ἐπὶ τόπου νὰ ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα τῆς τέχνης εἴτε ἐκ τῆς ἐκτενεστέρας ἱστορίας τῆς καλλιτεχνίας νὰ ζητήσῃ ἀκριβεῖς καὶ λεπτομερεῖς αὐτῶν περιγραφάς.

Τὸ πρῶτον ἔργον καὶ συγχρόνως τὸ πολυτιμότατον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου συλλεγέντα καλλιτεχνικὰ ἔργα τῆς πλαστικῆς εἶνε ἡ *Γλυπτοθήκη*, τῆς ὁποίας τὴν οἰκοδομὴν ἀπεφάσισε κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ διαμονήν.

Αὕτη περιέχει μίαν τῶν λαμπροτάτων καὶ πολυτιμοτάτων τοῦ κόσμου συλλογῶν ἀρχαιοτήτων. Ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Κλέντζε ἐν ἰωνικῷ ῥυθμῷ οἰκοδομηθέντος κλασσικοῦ τούτου ἔργου ἐτέθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λουδοβίκου, πρίγκιπος ἔτι ὄντος, τὸ 1816, ἀπεπερατώθη δὲ τὸ 1830. Ἀπέναντι τοῦ θαυμασίου τούτου ἀρχιτεκτονικοῦ ἀριστοτεχνήματος ὑψοῦται ἡ ὑπὸ τοῦ Ζείβλανδ τὸ 1838—1848 ἐκ κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ οἰκοδομηθεῖσα *καλλιτεχνικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἔκθεσις*. Τὴν μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἔργων ἀνοιγομένην *πλατεῖαν τοῦ βασιλέως* (Königsplatz) κλείει πρὸς δυσμὰς μεγαλοπρεπὴς πύλη, τὰ *προπύλαια*. Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο ᾠκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Κλέντσε ἐκ μαρμάρου μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ βασιλέως κατ' ἀπομίμησιν τῶν προπυλαίων τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ ἐν τοῖς ἀετώμασι καὶ τοῖς πλαγίοις πύργοις ἀνάγλυφα παριστῶσι τὰ σπουδαιότερα ἐπεισόδια τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ διερχόμενος τὴν *πλατεῖαν τοῦ βασιλέως* ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ αὐτῆς μέρους ἐν εὐδίᾳ θερινῇ ἡμέρᾳ ὑπὸ τὸν ἀνέφελον κυανοῦν οὐρανὸν λησμονεῖ τὸ Μόναχον καὶ νομίζει ὅτι εὑρίσκεται ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους. Συντομίας χάριν ἀνεφέραμεν μόνον τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων τῆς τέχνης, περὶ ὧν ἠδύνατο νὰ γραφῶσι, καὶ ἐγράφησαν ἤδη ὁλόκληρα βιβλία. Τοιαῦτα εἶνε τὸ Ὠδεῖον, ἡ Πινακοθήκη, τὸ Βασιλικὸν Παλάτιον, ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγ. Πάντων, ἡ Γοτθικὴ ἐκκλησία τῆς Παναγίας Mariahilf, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγ. Λουδοβίκου, ἡ Βασιλικὴ τοῦ Ἁγίου Βονιφατίου, αἱ Στοαί, τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Βιβλιοθήκη, ὁ Ὀβελίσκος εἰς μνήμην τῶν ἐν πολέμῳ τοῦ 1813 πεσόντων Βαυαρῶν, ἡ Βαγχάλα, ναὸς μαρμαρινος κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Παρθενῶνος, ἀφιερωμένος εἰς τὰς Γερμανικὰς Δόξας, καὶ ἄλλα πολλὰ μνημεῖα, διεγείροντα τὸν γενικὸν θαυμασμόν. Τῇ 29 Φεβρουαρίου 1848 ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ἐν Νικαίᾳ, ἀλλ' ἡ μνήμη αὐτοῦ ἔζησε καὶ θὰ ζῇ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ὑπολογίζουσιν ὅτι ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ἐθυσίαζεν ὑπὲρ τὰ 30 ἑκατομμύρια μάρκων ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ Μονάχου. Ἀνυπολόγιστος ὅμως εἶνε ἡ ὠφέλεια, ἣν παρέσχεν εἰς ὅλην ἐν γένει τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῆς προαγωγῆς τῶν τεχνῶν, διὰ τῶν ὑψηλῶν καὶ γενναίων αὐτοῦ φρονημάτων, διὰ τῆς ἀπείρου αὐτοῦ φιλανθρωπίας. Ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας ὀλίγους ἡγεμόνας θὰ εὕρωμεν ἴσους τῷ Λουδοβίκῳ κατὰ τὸν πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν ἔρωτα, καὶ μόνον ἕνα ἀνώτερόν του τὸ Περικλέα.

Τὸ ὄνομα Λουδοβίκου τοῦ πρώτου ἔμεινε καὶ παρ' ἡμῖν προσφιλέστατον, καὶ βαθέως ἐν τῇ ἑλληνικῇ καρδίᾳ ἐρριζωμένα αἰσθήματα τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν μέγα ἄνδρα καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν θερμότατον φιλέλληνα καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ δοθείσῃ εὐκαιρίᾳ ἐπροθυμοποιήθη ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς νὰ διατρανώσῃ ὡς καὶ κατὰ τὰς τελεσθείσας τὸ παρελθὸν θέρος ἐν Μονάχῳ πανυγηρικὰς ἑορτὰς ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ φιλέλληνος βασιλέως, καὶ νῦν τὸ Δημοτικὸν συμβούλιον Ἀθηναίων διὰ τῆς ἀποφάσεώς του, ὅπως καὶ ἡ πόλις Ἀθηναίων συμμετάσχῃ τῆς προσεχῶς ἐν Μονάχῳ τελουμένης ἑορτῆς ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του, ἐγένετο ὀρθότατος διερμηνεὺς τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων αἰσθήματος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ "ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ" ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΕΙΣΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ "ΜΟΡΕΑΣ"

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ 'ΠΑΡΝΑΣΣΩ'

ΠΑΡ'

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΙΔΟΥ,

ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ, ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ

(Συνέχεια προηγ. φυλλαδίου).

ΜΕΡΟΣ Β'.

§ α'. Ἀλλὰ καιρὸς ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν ἰδίᾳ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης : πόθεν προῆλθε;

Αὐτὸς ὁ τύπος (Forma) τοῦ ὀνόματος «*Μορία*» δύναται ἐρωτώμενος, οὕτως εἰπεῖν, νὰ παράσχῃ σαφεστάτην περὶ ἑαυτοῦ ἀπάντησιν, ὡς νομίζω, καὶ οὐδεμιᾶς παρανοήσεως ἢ ἀμφισβητήσεως ἐπιδεκτικήν· διότι τὸ ὄνομα «*Μορία*» ὀξυτονούμενον, ὡς ὁ λαὸς συνήθως προφέρει αὐτό, ὑποδείκνυσι, καθὸ περιεκτικόν, τόπον περιέχοντα πληθὺν μοριῶν = ἱερῶν ἐλαιῶν, ὧν ἕνεκα καὶ αὐτὸς ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς τῆς Ἠλείας, διὰ τὸ ἱερὸν ἐξ ἐλαιῶν = μοριῶν ἐν τῇ Ἄλτει δάσος, ἐπεκλήθη «*Μόριος*», ὅπερ λίαν σημαντικόν, κατὰ τὴν ἐξῆς μαρτυρίαν τοῦ Σοφοκλέους·

«Οὐδ' ἐν τῇ μεγάλᾳ Δωρίδι νάσῳ Πέλοπος πώποτε βλαστόν
«φύτευμ' ἀχείρητον, αὐτόποιον,
«ἐγχέων φόβημα δαΐων,
«*Ὃ τῇδε θάλλει μέγιστα χώρᾳ*

«γλαυκᾶς παιδοτρόφου φύλλον ἐλαίας.
«Τὸ μέν τις οὔθ' ἁβός, οὔτε γήρᾳ
«σημαίνων, ἁλιώσει χερὶ πέρσας· ὁ γὰρ αἰὼν ὁρῶν
«κύκλος λεύσσει νιν Μορίου Διός
«χ' ἁ γλαυκῶπις Ἀθάνα» (1).

§ β'. Ἐκ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου διὰ τὰς ἡμετέρας ἐρεύνας χωρίου τοῦ τὸ Ζενὶθ τῆς δραματικῆς ποιήσεως καταλαβόντος ἀθανάτου ποιητοῦ καταδηλον γίνεται ὅτι ἐν τῇ ἱερᾷ Ἄλτει τῆς Πισατιδος, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν, ὡς γνωστόν, τὸ περίπυστον ἱερὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, παρ' ᾧ ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, — ἦν πληθὺς ἱερῶν ἐλαιῶν, ἥτοι ἀφιερωμένων τῷ ἱερῷ, δάσος μέγα καὶ συνηρεφὲς ἀποτελουσῶν, ὑφ' οὗ τὰς σκιὰς διασκεδαννυμένων τῶν εἰς τοὺς ἀγῶνας ἀπανταχόθεν γῆς Ἑλληνικῆς προσερχομένων, οὐδεὶς οὔτε ἔφηβος, οὔτε γέρων, ἠδύνατο χειρὶ νὰ θίξῃ ἢ βλάψῃ τὰ ἱερὰ φυτὰ, ἅπερ οἱ Ἱερεῖς ἐφρόντισαν νὰ περιβάλλωσι δι' ἱεροῦ ὀνόματος ἰδιαιτέρου, «*μορίας*» ταῦτα ἀποκαλοῦντες ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν τῇ καλῶς ἀσφαλιζούσῃ τὰ συμφέροντα ἑαυτῶν διὰ τοιούτων ὅρων σκοτεινῶν τὴν ἔννοιαν, καὶ τῆς παραγωγῆς καὶ ἀρχικῆς αὐτῶν ῥίζης οὐδένα μῖτον ἀνευρέσεως παρεχόντων, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ ἱερὸς οὗτος ὅρος καὶ εἰς τὰς Σημητικὰς γλώσσας ἀπαντᾷ. (2) Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου παραλείπομεν, ὡς ἐκτὸς τοῦ προκειμένου. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἕνεκα τῆς προστασίας τοῦ Διός, ὑφ' ἣν διετέλουν τὰ ἱερὰ ταῦτα φυτά, ἐπεκλήθη «*Μόριος*» ὁ Ζεύς, πολὺ δὲ πιθανὸν ὅτι καὶ τὸ δάσος «*Μοριὰ*» ἐπεκαλεῖτο διὰ τὴν πληθὺν τῶν «*μοριῶν*». (3) Τὸ δάσος τοῦτο τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν διετηρεῖτο καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα, καθ' ὃν Βυζαντινὸς ναὸς ἀνηγέρθη ἐν τῷ τεμένει τῆς Ἄλτεως περικαλλέστατος, οὗτινος ἐσχάτως ἀνεκαλύφθησαν τὰ ἐρείπια ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τῶν τὰς ἀνασκαφὰς ἐκεῖσ' ἐπιχειρησάντων, ὡς γνωστόν. Τὰ αὐτὰ συμφέροντα τῶν χριστιανῶν ἱερέων καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ ἡ συντήρησις βεβαίως ἐπέβαλλον κατὰ φυσικὴν συνέπειαν καὶ τὴν περιποίησιν καὶ διατήρησιν τοῦ τῶν *μοριῶν* δάσους, ἤτοι τοῦ ἱεροῦ ἐλαιῶνος, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἔκφρασιν, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν Βυζαντινῶν ἐπιγραφῶν, τῶν ἐκεῖσε ἀνευρεθεισῶν, παρ' αἷς γίνεται μνεία καὶ τῶν ἐλαιῶν καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου ἐπιμελητοῦ αὐτῶν. Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας τὸ πρῶτον ἐδημοσίευσα ἐν τῇ «*Παλιγγενεσίᾳ*» (1) καὶ ἐν τῷ «*Παρνασσῷ*». (2) Ὥσπερ οὖν ἀπὸ τὸ ἴον ἐγένετο τὸ περιεκτικὸν ὄνομα «*Ἰωνιά*,» ὡς ἀπὸ τὸ ῥόδον ῥοδωνιά, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, οὕτω καὶ ἀπὸ τὸ «*μορία*», «*Μοριά*,» ἐγένετο=ἤτοι τόπος περιέχων πολλὰς μορίας, καὶ ἐκ τούτου πάλιν τὸ κύριον ὄνομα «*Μορία*»,ἐξ οὗ τὸ *Μοριᾶτις* καὶ *Μοριοτὰς*—ἄδος καὶ «*Μορjοτάδα*», κατὰ τοὺς Μεσαιωνικοὺς χρόνους· οὕτω καὶ ἐκ τῆς κρήνης «*Πίσης*», ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἡ «*Πῖσα*», καὶ ἐκ ταύτης ἡ Πισᾶτις ἐν Ὀλυμπίᾳ, (3) ἐκ τῆς Κυδωνίας αἱ Κυδωνίαι ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ. (4) κλπ. Ὅτι δὲ ἐξ ὀνομάτων δένδρων καὶ ἐν γένει φυτῶν πολλὰ πόλεων ὀνόματα προῆλθον παρά τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ νέοις Ἕλλησιν, ὀλίγα τινὰ παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀρκοῦσιν, οἷον, Καρδαμύλη ἐκ τῶν καρδάμων (5) Κυπαρισσία ἐκ τῶν κυπαρίσσων (6) Κύπρος, ἐκ κύπρου (7) Ἐλαιᾶτις ἐκ τῆς ἐλαίας, Καστανιά, Πλάτανος, Κρανιὰ ἢ Κρανάια, ἐκ τῆς καστανέας, πλατάνου, κρανίας καὶ οὕτω καθεξῆς. (8)

§ γ'. Δῆλον ἄρα ὅτι ὠνομάσθη «*Μοραία*» καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις ἀπὸ τὴν «*μορίαν*», τὴν ἱερὰν ἐλαίαν, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. Ἀλλ' ἡ πόλις αὕτη ἕως πότε συνετηρεῖτο, καὶ πότε κατεστράφη;

Ὁ μὲν ἀκάματος μεσαιωνοδίφης, κ. Σάθας, λέγει ὅτι συνετηρεῖτο μέχρι τοῦ ιγ'. αἰῶνος. Ἀλλὰ πῶς ὕστερον καὶ ὑπὸ τίνος κατεστράφη, ὅλως ἀγνοεῖται.

Ἀλλ' ἤδη προβάλλεται τὸ ζήτημα: ἂν ἐξ αὐτῆς, συμπεριλαμβανομένης εἰς τὴν Ἠλείαν, ὡς ἅπασα τὸ πάλαι ἡ Τριφυλία (9), ἐπωνομάσθη κατὰ πρῶτον ἡ Ἠλεία «*Μορέας*», ὡς παραδέχεται ὁ κ. Σάθας (10), καὶ ἐκ τῆς Ἠλείας ὕστερον σύμπασα ἡ Πελοπόννησος ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ταύτην.

§ δ'. Ἐξετάσωμεν κατὰ τὸ ἑνὸν τὰ περὶ τούτου. Ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ, ἐν ᾗ Ἠλεία, Τριφυλία, καὶ Μεσσηνία συμπεριλαμβάνονται, ἀνεφάνη τὸ πρῶτον τὸ ὄνομα «*Μοραίας*» φαίνεται ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον πλέον, καὶ σχεδὸν ἐπιστημονικῆς συζητήσεως ἀνεπίδεκτον. Ἀλλὰ τὸ ἄξιον συζητήσεως εἶνε τόδε: πῶς καὶ πόθεν τὸ πρῶτον ἀπεδόθη τῇ Ἠλείᾳ τὸ ἐπωνύμιον τοῦτο, καὶ ἂν ἀληθὲς ὑπάρχῃ;

(1) Σοφοκλ. Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ. στίχ. 705 κεξ.

(2) Δελτ. Ἑστίας Ἀριθ. 277. 18 Ἀπριλ. 1882.—Ἀριστοφ. Νεφέλ. στίχ. 1003. — Λεξικὸν Ἀνθίμου Γαζῆ ἐν λέξει «μορία».—Α. Ῥιονδὲ περὶ ἐλαίας. μετάφρ. Φωστηρ. σελ. 196 κεξ. ἐκδ. Ἀθηνῶν.

(3) Καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον «μορίαι» πολλαχοῦ, περὶ ὧν ἔπιθι Λυσίαν τὸν ῥήτορα ἐν Ἀρεοπαγιτικῷ περὶ τοῦ Σηκοῦ ἀπολογία, παρ' ᾧ ἀπαντῶσι τὰ χωρία τάδε. «Οὐ θαυμαστὸν δ' εἰ τότε τὰς μορίας ἐξέκοπτον» κλπ. — «Ἐπίστασθε δέ, ὦ Βουλή, ὅσοι μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα, ἰδίαις καὶ μορίαις, ἐλαίαις, ὧν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέκοπται, καὶ ἡ γῆ ψιλὴ γεγένηται· καὶ παρακατιών· «ἐπίστασθε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ πολλὰς μορίας οὔσας», (ἐκδ. Λειψίας 1884). ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ τῶν μοριῶν τόπον ἐκάλουν Σηκόν, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Λυσίου ἀποδεικνύεται.

(1) Παλιγγεν. Ἀριθ. 4755· ἔτ. 1880.

(2) Παρνασ. Τόμ, Δ'. Τεῦχ. ε'. σελ. 408.

(3) Ἐφημ. Φιλομαθ. Περίοδ. Β'. Ἀριθ. 21 σελ. 324 κεξ.

(4) Λόγ. Ἑρμῆς Βιέννης. ἔτ. ιγ'. φύλ. 10. σελ. 568 κέξ.—Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἐχρησίμευσαν ἔτι, ὅπως ἀποκρούσῃ τὴν γνώμην τῶν Γερμανῶν ὁ κ. Κουμανούδης, ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἄλτει ὤκησάν ποτε οἱ Σλαῦοι.

(5) Κοραῆ Ἄτακτα. Τόμ. Γ'. σελ. 7—12. ἔκδ. Παρισίων 1830.

(6) Ἐφημερ. Φιλομαθ. περίοδ. Β'. Ἀριθ. 23. σελ. 361—368 περὶ Κυπαρισσίας κλ. 1 Μαρτ. 1880.

(7) Ἱστορ. Ἑλλην. Ἔθν. ὑπὸ Κ. Παππαρ. ἔκδ. Β'. Τόμος Α'. Βιβλ. Α'. σελ. 28—29 ἔκδ. Ἀθην. 1881.

(8) Εἰσαγωγὴ εἰς Πίνδαρον Κ. Ἀσωπίου, τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου τοῦ Γένους.

(9) Ἐφημ. Φιλομαθ. ἔνθ' ἀνωτ.

(10) Monument. histor. hellen. prefac. pag. xxxv. Paris. 1880.

Σπουδαία διαφωνία ἀναφαίνεται παρὰ τοῖς Μεσαιωνοδίφαις περὶ τούτου, καθ' ὅσον οἱ μὲν διατείνονται ὅτι ἐκ τοῦ ὀνόματος «*μουριὰς*» (τοῦ φυτοῦ) προῆλθεν ἡ ὀνομασία ἐν Ἤλιδι, οἱ δὲ ὅτι ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως «*Μοραίας*». Ἀλλὰ τῶν μὲν πρώτων τὴν γνώμην διὰ μακρῶν ἀνυπόστατον ἀπέδειξεν ὁ σοφὸς Καθηγητὴς κ. Κωνστ. Παππαρρηγόπουλος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ (1). Τῶν δὲ δευτέρων, τούτέστι τοῦ κ. Σάθα καὶ Ἀθαν. Πετρίδου, τοῦ ἤδη σχόντος τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλῇ πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, τοῦ τιμηθέντος ὑπὸ τοσούτων προαγορευσάντων ἐπιστημόνων ἀνδρῶν —*ἔμπεδος οὐκέτι ἐπιστημονικῶς ἡ γνώμη ἀποκατέστη*, καὶ δι' ἄλλους μὲν πολλοὺς λόγους, περὶ ὧν ἤδη ἱκανῶς ἐξηγήθημεν ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἐφεξῆς σπουδαιοτάτους, ὡς ἡμεῖς φρονοῦμεν τοὐλάχιστον.

§ ε'. Αος. Ἡ πόλις *Μοραία*, ὡς γράφει αὐτὴν ὁ κ. Σάθας, ἢ Μοριᾶς κατὰ τὴν προφορὰν τὴν δημώδη, οὐχ εὑρίσκετο ἐν Ἤλιδι, ὡς ἀπεδείχθη τρανότατα πλέον ἐξ ὅσων ἔφθημεν εἰπόντες. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐν Τριφυλίᾳ, μέρος τῆς Ἠλείας τότε θεωρουμένη παρὰ τὴν Κυπαρισσίαν ὡς ἀπεδείχθη ἀναμφιρρήστως ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς εἰς τὸ «*Ἀληθικὸ*» *Μορjοτάδας*».

Ἀλλ' ἀμέσως ἀναφαίνεται ὡς ἐκ βυθοῦ τινος ἀνερχομένη ἡ μορφὴ τοῦ ἑξῆς ζητήματος, καὶ ὡς φάσμα ἐπισείεται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐρευνητοῦ ἐπιτακτικῶς τὴν ἀπάντησιν ἐπιβάλλουσα: Ἆρά γε ἡ «*Μοριὰς*» αὕτη τῆς Τριφυλίας ἐκέκτητο τοσαύτην πολιτικὴν βαρύτητα τότε καὶ τοσαύτην πολιτικὴν ἰσχύν, ὅσης χρῄζει ἡ διάδοσις καὶ ἐπέκτασις τοῦ ὀνόματος αὐτῆς καθ' ἅπασαν τὴν χερσόννησον; Τί δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν πρὸς τοῦτο;

Βος. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὡς ἀληθές, ὅτι ἐκ τῆς Μοριᾶς ταύτης προῆλθεν ἡ πολύκροτος τελευταία ἐπωνυμία τῆς Πελοποννήσου, δύο τινὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὡς εὐλογοφανῆ αἴτια αὐτῆς.

α'. Ἢ ἐξ ὀλιγωρίας τῶν ξένων κυριάρχων τῆς χώρας, ὅλως περὶ τῆς ἐξακριβώσεως τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων καὶ ὁρίων αὐτῆς ἀδιαφορούντων.

β'. Ἢ ἐκ τῆς οἰκογενείας «*τῶν Βουτζαράδων*».

§ στ'. Καὶ ὅτι μὲν ἐξ ὀλιγωρίας τῶν ξένων κυριάρχων τῆς χώρας φαίνεται πιθανόν, ὅτι προῆλθέ ποτε ἡ ἐπέκτασις τοῦ ὀνόματος «*Μοριάς*», ἔχομεν παράδειγμα παρ' Ἀμμιανῷ Μαρκελλίνῳ, παρ' ᾧ φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα τὸ ὄνομα τῆς Ἀχαΐας ἐπεξετάθη καὶ μέχρι τῆς Ἀττικῆς (2)· ὅπερ ἐστὶ βεβαίως προϊὸν ὀλιγωρίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τόσῳ μᾶλλον περιέργου, ὅσῳ καὶ ἀξιοκατακρίτου. Ἡ Ἀττικὴ νὰ ἐπονομασθῇ Ἀχαΐα ἢ νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὴν Ἀχαΐαν!! οἵα παράδοξα ἐναποκρύπτει ἡ Μεσαιωνικὴ Ἱστορία τοῦ ἡμετέρου ἔθνους!! ὁποίαν ἀλλοίωσιν ὀνομάτων καὶ παραμόρφωσιν ἐπεφύλασσεν αὐτῇ ἡ Εἱμαρμένη!! Ἡ δὲ Μεσαιωνικὴ αὕτη ἐκδοχὴ τοῦ πράγματος οὐ φαίνεται ἡμῖν ἀποκρουστέα, ἐὰν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ὅτι ὁ τελευταῖος κατὰ τῶν Φράγκων ἀνδρείως ἀγωνισθείς, Δόξα Πατρῆς, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Βουτζαράδων, εἶλκε τὴν καταγωγήν ἐκ τῆς *Μοριάτιδος ἢ Μορjοτάδας*», κατὰ τὴν χυδαιοτέραν ἔκφανσιν τοῦ ὀνόματος. Καὶ ἐπειδὴ τὸ τελευταῖον τοῦτο προπύργιον τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων μετὰ ζωηρὸν ἀγῶνα τῶν Βουτζαράδων, ἀπέδωκαν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος τούτων εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, ἐν ᾗ συμπεριελαμβάνετο καὶ ἡ «*Μοριὰς*» ἢ Μοραία κατὰ Σάθαν, ἐπονομασθεῖσαν τότε Μορέαν, ἢ Μοριάν ἢ τὸ Πριγκηπάτον τοῦ Μωρέως, ὡς ἔγραφον καὶ ἐπωνόμαζον αὐτὸ οἱ Φράγκοι. Οὕτω καὶ ἐκ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης τῆς οἰκογενείας, τοσοῦτον ἡρωϊκῶς προμαχησάσης, ἐπεκράτησεν ἴσως καὶ παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησι νὰ ἐπονομάζωσι συνήθως πάντα γενναῖον ἄνδρα «*Βουτζαρᾶν*» ἀπανταχοῦ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς γνωστὸν ὠνόμασαν ἄλλοτε σύμπασαν τὴν Πελοπόννησον Ἀχαΐαν, ἐπειδὴ ταύτην καὶ μόνην εὗρον τὸ τελευταῖον προπύργιον τῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀνεξαρτησίας, ὥστε δὲν φαίνεται παράδοξος ἡ ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ Ἱστορικοῦ φαινομένου, εἰ καὶ εἰς μεμακρυσμένας ἐποχὰς ἐν τῇ αὐτῇ χερσονήσῳ περιοδικὰ γὰρ τὰ ἀνθρώπινα κατὰ τὸν φιλόσοφον ἱστορικὸν τῆς Ἰταλίας, Ἰ. Βῖκον, ἐκθέμενον τὰ περὶ τούτου πάνυ δεξιῶς, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ συγγράμματι «*Νέα Ἐπιστήμη*» (**Scienza Nuova**). Μνείαν τοῦ Δόξα—πατρῆ ἐποιήσατο καὶ ὁ σοφὸς Γάλλος **Buchon**, ὡς φρουράρχου τοῦ Ἀρακλόβου εἰς Σκορτά, καὶ ἀνδρείου πολεμιστοῦ. Τὸ δὲ φρούριον τοῦτο ἦν ἐπὶ βράχου ἀπροσπελάστου καὶ ἐκράτει τοῦ στενοῦ, δι' οὗ ὁ ἐχθρὸς ἠδύνατο νὰ εἰσελάσῃ εἰς Σκορτὰ καὶ ἀκολούθως εἰς Ἀρκαδίαν (1).

(1) Ἱστορ. Ἑλλην. Ἔθν. ὑπὸ Κ. Παππαρρηγ. τόμ. ἑ. σελ. 79—83, ἔνθα εἰς πλάτος τὰ περὶ τούτου εἰσὶν ἐκτεθειμένα, καὶ δὴ τὰ τοῦ Falmerayer καὶ τοῦ πολλοῦ Hopf, ἐπισταμένως ἐξετάζονται ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἀνδρός.

(2) Φερδινάνδου Γρηγοροβίου, Ἀθηναΐς, ἱστορικ. Διήγημα μετάφρ. τοῦ καθηγητοῦ, κ. Σπ. Λάμπρου. Ἐστ. Ἀθην. ἀριθ. 311. σελ. 278. 2. Μαΐου 1882.

Ο ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΥΧΩΝ

Ὅσοι θέλετε ἀνοίξει τὴν σελίδα ταύτην, θὰ μὲ ἀναγνώσητε, ἐλπίζω, ἀσμένως καὶ μετὰ πόθου. Εἶνε πολὺ πιθανόν, ὅτι θὰ σᾶς ἐλκύσῃ ὁ περίεργος καὶ γαργαλιστικὸς τίτλος. Ὅπως ὅλοι γνωρίζετε, πονεῖ καὶ πάσχει συνήθως ἡ ἀνθρωπότης καὶ δὲν ὑπάρχει, πιστεύω, ὕπαρξις, τόσον τελείως εὐδαίμων,

(1) Recherch. historiq. et. et par Buchon. tom. 1. pag. 43. σημ. α'. Paris. 1845.

ὥστε νὰ μὴ ἐστέναξε καὶ ἐθλίβη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ μὴ ἐμεμψιμοίρησε ποτὲ κατὰ τῆς εἱμαρμένης της· ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἡ πυξὶς πρὸς τὸν πόλον στρέφεται πάντοτε πρὸς τῆς καλῆς ζωῆς τὸν θελκτικὸν πόθον. Καὶ οἱοιδήποτε καὶ ἂν ἦσθε, εἴτε τρυφᾶτε ἐν ὄλβῳ καὶ εὐδαιμονίᾳ, εἴτε σύρετε τὴν ὕπαρξίν σας, πονοῦντες καὶ ἀσχάλλοντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ μὴ αἰσθανθῆτε ὀξεῖαν περιέργειαν διὰ νὰ γνωρίσητε τὸν τρισμάκαρα ἐκεῖνον θνητόν, τὸν τῆς *ἀρίστης ζωῆς τυχόντα*.

Ἀρίστης ζωῆς! Οἷον ὄνειρον καὶ οἷα ζηλοτυπία διὰ τοὺς, μηδέποτε εὐχαριστουμένους ἐκ τῆς τύχης των, θνητούς!

Καὶ τίς λοιπὸν εἶνε ὁ τρισευδαίμων ἐκεῖνος θνητός, ὅστις ἐν τῷ πλάνῳ τούτῳ καὶ πολυστενάκτῳ πλανήτῃ τοσοῦτον νὺνοήθη ὑπὸ τῆς, συνήθως χαιρεκάκου, εἱμαρμένης, ὥστε νὰ *τύχῃ τῆς ἀρίστης ζωῆς;* Τίς ἄρά γε ἠδυνήθη ποτὲ νὰ καυχηθῇ, ὅτι ὑπῆρξεν εὐτυχὴς διαρκῶς καὶ τελείως ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἐν ᾗ τὸ πᾶν εἶνε μακρὰ ἅλυσις θλίψεων πόνων καὶ ἀπογοητεύσεων, ὡς γραφικώτατα παρέστησαν αὐτὴν αἱ μελαγχολικαὶ μοῦσαι τοῦ Σατωβριάν, τοῦ Τάσσου καὶ τοῦ Σαίξπηρ; Ποία ἦτο τάχα ἡ ζηλευτὴ ἐκείνη ὕπαρξις, ἥτις εὗρεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν ὁ μὲν γλυκὺς Βερανζέρος ἔβλεπεν εἰς τὰ νέφη, ὁ δὲ Γκαῖτε εἰς τὰ μικρὰ παιδία καὶ τοὺς παράφρονας, δηλαδὴ εἰς τοὺς μήπω καὶ τοὺς μηκέτι πλέον ἔχοντας λογικόν; Ποῖος τέλος νὰ ἦτο ὁ σπάνιος, ὁ μοναδικός, θνητὸς ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ὁ βίος ὑπῆρξεν ἀνέφελος καὶ ἤρεμος, εὐφρόσυνος καὶ γοητευτικός, *ἄριστος;*

II

Ἤτο..... οὔτε τῆς ἡμέρας, οὔτε τοῦ μηνός, οὔτε τοῦ ἔτους ἐκράτησεν ἡ, συνήθως οὐχὶ ἀχάριστος, μνήμη μου σημείωσιν. Ἐνθυμοῦμαι μόνον, ὅτι ἦτο μεταμεσημβρία θερμοτάτης θερινῆς ἡμέρας, καθ' ἣν τὸ θερμόμετρον ἐντὸς τοῦ γραφείου μου εἶχεν ἀνέλθει εἰς 38 βαθμοὺς Κελσίου.

Τοιαύτας ὀχληρὰς ὥρας σχεδὸν πάντοτε διέρχομαι διὰ τερπνῶν, ἤ, κατὰ τὴν λογογραφίαν τοῦ συρμοῦ, *δροσερῶν*, ἀναγνωσμάτων. Μεταξὺ δ' αὐτῶν ἔτυχέ μοι τότε λεληθότως πως καὶ ὁ κατάλογος τῶν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Ἄργους ἀρχαιοτήτων, ὃν ἐφιλοπόνησε κατὰ τὸ ἔτος 1878, ὁ ἀείμνηστος φίλος μου, ὁ περιπαθέστατος λατρης καὶ ἀνεκτίμητος ἔρωρος τῶν ἀρχαιοτήτων, ὁ μακαρίτης *Π. Σταματάκης*.

Ἀναγινώσκων τὸν κατάλογον τοῦτον, ἔστην εἰς τὸν ἀριθ. 516, ἔνθ' ἀνέγνων «*Πλὰξ τετράγωνος, λίθου λευκοῦ, ὕψους 0,25, πλάτους 0,48 καὶ πάχους 0,03· ἔχει στίχους ὀκτώ.* Ἄρχεται «*Ὁ τῆς ἀρίστης ἐν βίῳ ζωῆς τυχών* ....»

Τὸ πνεῦμά μου ἠλεκτρίσθη καὶ ἡ καρδία ὑπεστέναξεν. Ἠσθάνθην ἐν ἐμοὶ ἔκτακτον περιέργειαν καὶ πόθον ζωηρὸν νὰ μαντεύσω, νὰ ὑποθέσω, νὰ γνωρίσω, τίς ἦν ὁ τῆς ἀρίστης ἐν βίῳ ζωῆς τυχὼν ὄλβιος ἐκεῖνος θνητός, εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ παράδοξος ἐπιγραφή, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην θὰ ἦτο πολὺ τολμηρόν, ὡς ἐκ τοῦ πνιγηροῦ καύσωνος, νὰ ἐξέλθω εὐθὺς καὶ μεταβῶ εἰς τὸ μουσεῖον πρὸς εὑρυτέραν ἐξέτασιν. Ἄλλως τε ὁ νοῦς μου προσηλώθη κατὰ γράμμα εἰς τὴν γοήτιδα ἰδέαν καὶ ἠρεσκόμην νὰ περιπλανῶμαι νοερῶς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν διὰ ν' ἀνεύρω τὸν τοσοῦτον εὐτυχήσαντα ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωπον.

Ἐσκεπτόμην. Ἐπιγραφὴ ἐν μουσείῳ Ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων βεβαίως θ' ἀνήγετο εἰς ἀρχαῖον Ἕλληνα, διάσημον εὐδαίμονα. Ἡ μνήμη μου διέτρεχε τὸ εὐκλεὲς τῆς Ἑλλάδος παρελθόν, ἰχνηλατοῦσα τὰς εἰκασίας καὶ ἐρεύνας μου.

Ἐνεθυμήθην πρῶτον τὸν ἐξόχως ὡραῖον ἐκεῖνον διάλογον τοῦ Σόλωνος καὶ Κροίσου, ὃν περιγράφει ἡ Κλειὼ τοῦ Ἡροδότου. Ἀλλ' εἰς μὲν τὸν Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον δὲν ἦτο ἀσφαλὲς ν' ἀρκεσθῶ, ὁ δὲ Κλέοβις καὶ ὁ Βίτων, ἄνδρες ἄριστοι καὶ διάσημοι, ὧν τὰς εἰκόνας οἱ Ἀργεῖοι ποιησάμενοι ἀνέθεσαν εἰς τοὺς Δελφούς, ἀπώθουν τὰς εἰκασίας μου, διότι ἡ ἐπιγραφὴ ἓν καὶ μόνον πρόσωπον ἀφεώρα. Διὰ τὸν λαμπρῶς καὶ ἀπαραμίλλως κυριαρχήσαντα τοῦ παλαιοῦ κόσμου Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν περιφανέστατον δορυκτήτορα Πύῤῥον δὲν μοὶ ἐφάνη ἀνάλογος ἡ ἐπιγραφὴ καὶ ἠθέλησα ν' ἀναζητήσω χαμηλότερον τὸν *ἥρωά μου*. Ἐγνώριζον ἐκ τοῦ Αἰλιανοῦ τὸν πολύκροτον δαφνοστεφῆ στρατηγόν, περίφημον δὲ ῥήτορα καὶ πολιτικὸν ἄνδρα τῶν Ἀθηναίων, Τιμόθεον, τὸν υἱὸν τοῦ Κόνωνος, τὸν μακαριζόμενον ὑπὸ τῶν συγχρόνων του διά τε τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον, τὰ περίφημα πολυτελῆ δεῖπνά του, τὰς στρατηγικὰς ἑστιάσεις, καὶ τοῦ βίου τὴν εὐμάρειαν.

Ἐνεθυμήθην τὸν ἀθάνατον Πραξιτέλη, καλλιτέχνην θαυμάσιον, δημιουργοῦντα ἐκ λίθων ἀπαράμιλλα τὸ κάλλος καὶ τὴν ἔκφρασιν εἴδωλα θεῶν, θαυμαζόμενον ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀρχαίου κόσμου καὶ περιπαθῶς ἀγαπώμενον ὑπό, τρυφερωτάτης καὶ μέχρι θαμβοῦς περικαλλεστάτης γυναικός, τῆς πολυθρυλλήτου Φρύνης. Ὁ συνειρμὸς τῶν ἰδεῶν μ' ἔφερεν εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην, «τὸν ὡραιότατον καὶ ἐρασμιώτατον τῶν Ἑλλήνων» καὶ τοὺς Ἐπικουρείους καὶ τοὺς παρὰ τῷ Ἀλκίφρονι τρυφερούς, ἁβροβίους, δαπανηροὺς δὲ καὶ πολυτελεῖς Ἀθηναίους μείρακας, οἵτινες πλουσιώτατοι ὄντες καὶ ἀείποτε χαρίεντες, ἐτρύφων ἐν τῷ βίῳ μετὰ κορασίδων, ἰοστεφάνων μουσουργῶν, εἰς εὐθυμοτάτους θαλασσίους κώμους καὶ τρυφηλοτάτας εὐωχίας ἡδονικώτατα. Δὲν ἐλησμόνησα δ' ἐν τούτοις καὶ τὸν Θρασύλλον τὸν Αἰζωνέα, ὅστις, μετοικήσας ἐκ τοῦ ἄστεως εἰς Πειραιᾶ, πάντα τὰ πλοῖα, τὰ εἰσπλέοντα, ἐνόμιζεν, ὅτι ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, ἀπέγραφεν αὐτὰ καὶ ὑπερέχαιρεν, ἔζησε δὲ οὕτω πολλοὺς χρόνους εὐτυχής, ὡς ὁ ἴδιος, ἰαθεὶς ἐκ τῆς παραδόξου μανίας, ὕστερον ὡμολόγει.....

Διέκοψα· ὄχι, διότι ἐπείσθην εἰς τήν, ἀσυνείδητον καί, ὡς εἰπεῖν, ἀξιολύπητον, εὐτυχίαν τοῦ Θρασύλλου, ἀλλά, διότι ἐνόμισα, ὅτι ἁρμοδιώτερον ὤφειλον ν' ἀναζητήσω τὸν *τυχόντα τῆς ἀρίστης ζωῆς* εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἄργους, ἀφοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀνευρέθη ἡ φέρουσα τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφὴν πλάξ.

Ἡ ἱστορία ὅμως τοῦ Ἄργους εἶνε ἀπέραντος, ὡς καὶ ἡ παλαιότης αὐτοῦ· ποῦ δ' ἐγὼ ν' ἀναζητήσω τὸν εὐδαίμονα τῆς ἐπιγραφῆς θνητόν; Ἀπὸ τοῦ ἄνακτος τῶν Πελασγῶν, ὅστις εἰς τὰς *Ἱκετίδας* τοῦ Αἰσχύλου ὑπερηφάνως λαλῶν περὶ τοῦ μεγάλου Κράτους αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος μέχρι τοῦ μεγαλεπηβόλου Φείδωνος, ἐπὶ τῆς λαμπρᾶς βασιλείας τοῦ ὁποίου ἤκμασεν ἐν Ἄργει πολιτισμὸς ἐξαίσιος, πόσοι καὶ πόσοι ἄρα γε δὲν ἔτυχον *ἀρίστης ζωῆς;* Ἀπέφυγον ὅμως τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς κορυφάς, ἃς ἐθεώρησα δυσαναλόγους πρὸς τὴν ὑπὸ ἔρευναν ἐπιγραφήν, καὶ παρελθὼν τοὺς Ἀργείους καλλιτέχνας Πολύκλειτον, Ἀγελάδαν, Ἀντιφάνη, Γλαῦκον καὶ Διονύσιον, ὡς καὶ τὸν διάσημον ἀρχιτέκτονα τοῦ Ἡραίου Εὐπόλεμον, ἀνεμνήσθην τῆς Τελεσίλλας τῆς ἐπιφανοῦς ἐκείνης Ἀργείας γυναικός, ποιητρίας καὶ σωτείρας τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Κλεομένους, εἰς ἣν ἴσως θὰ περιωριζόμην, εἰ μὴ ἀναφέρετο εἰς ἄνδρα ἡ ἐπιγραφή. Μοὶ ἐπῆλθε δὲ καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι ἐνδέχεται ν' ἀνήκῃ εἰς ἔνδοξόν τινα τῶν ἀρχαίων ἀγώνων Ἀργεῖον ἀθλητήν, τὸν Χείμωνα ἢ τὸν υἱόν του Ἀριστέα, Σακάδαν τὸν μελῳδὸν ἢ τὸν περίφημον Θειαῖον, τὸν υἱὸν τοῦ Οὐλίου, ὅστις δὶς ἐνίκησεν ἐν Ἄργει εἰς τοὺς Ἑκατομβαίους ἀγῶνας, ἐνίκησεν εἰς τοὺς ἐν Δελφοῖς, ἐν πλήθει Ἑλλήνων θεωρούντων, ἔτι δὲ εἰς τοὺς ἐν Νεμέᾳ καὶ τρὶς εἰς τοὺς ἐν τῷ Ἰσθμῷ, καὶ περὶ οὗ ᾖδε ὁ Πίνδαρος, ὅτι ἕπεται αὐτῷ ἡ ἐκ τῶν νικηφόρων ἀγώνων δόξα!...

Ἐν τούτοις αἱ εἰκασίαι μου καὶ ἔρευναι δὲν εὕρισκον ἔρεισμα ἀσφαλές, διότι ἐσκέφθην, ὅτι εὑρισκόμην ἀπέναντι σκοπέλου δεινοτέρου. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἐξήρτητο ἐκ τῆς περὶ ἀρίστης ζωῆς ἰδέας, ἣν εἶχεν ὁ ἐπιγραμματογράφος. Κατὰ τὸν Θαλῆν, εὐδαίμων εἶνε ὁ τὸ μὲν σῶμα ὑγιής, τὴν δὲ τύχην εὔπορος, καὶ τὴν ψυχὴν εὐπαίδευτος, κατ' ἄλλους δὲ γαλήνιος. Ἀλλά, τίς μοι ἠγγυᾶτο, ὅτι ἡ βάσις τῆς ἐννοίας τῆς ἐπιγραφῆς ἦτο τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ ἀρχαίου σοφοῦ; Κατὰ τὰς ἰδιοσυγκρασίας ἄλλως, τὰ ἤθη, τὰς ἕξεις, τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἰδέα τῆς εὐτυχίας εἶνε σχετική, ποικίλλουσα κατὰ φυλάς, γένη καὶ ἐποχάς.

Ποίαν δ' ἄρα γε ζωὴν ἐθεώρει ἀρίστην ὁ ἐπιγραμματογράφος; Ἴσως ἐνόει τὴν ζωὴν ἡγεμόνος, προαγαγόντος τὸ Ἔθνος αὐτοῦ εἰς ὕψος κλέους καὶ ἀκμῆς. Ἴσως τὴν τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἢ στρατιώτου, περιφανεῖς ἐδουλεύσεις παρασχόντος εἰς τὴν πατρίδα του καὶ δοξάσαντος αὐτήν· ἴσως τὴν τοῦ λογίου, τοῦ φωτίσαντος τὸν κόσμον διὰ τῆς τηλαυγοῦς λαμπάδος τῆς διανοίας του· ἴσως τὴν τοῦ καλλιτέχνου, τοῦ μετεωριζομένου καὶ τρυφῶντος εἰς γλυκυτάτους ἀγνώστους ὁρίζοντας τοῦ ἰδεώδους καλοῦ· ἴσως τὴν τοῦ πλουσίου, τοῦ καθηδυνομένου εἰς τὰ πλούτη του καὶ τῆς ζωῆς τὴν εὐμάρειαν ἢ εὐεργετοῦντος τοὺς δυστυχεῖς τοῦ κόσμου δι' ὧν ἀγαθῶν ἐπλήρωσεν αὐτὸν εὔνους τύχη· ἴσως τὴν τοῦ ὡραίου καὶ ἐρασμίου θνητοῦ, τοῦ εὐδαιμονοῦντος εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου· ἴσως τὴν τοῦ ἀφανοῦς καὶ ὀλιγαρκοῦς ἀγρότου ἢ αἰπόλου, ὅστις, εὔχαρις πάντοτε, ἀναπνέει τοῦ βουνοῦ τὸν θύμον καὶ ἐλελίσφακον, πίνει τὸ δροσερὸν καὶ διαυγὲς τῆς πηγῆς ὕδωρ, κοιμᾶται μὲ τὰ ἡδύμολπα τῶν πτηνῶν τῆς ἐξοχῆς κελαδήματα, καὶ ἐγείρεται μὲ τὸ λυκόφως καὶ τὴν δρόσον, ἀμέριμνος, ἀνέφελος, ἀθόρυβος, μακρὰν τῆς τύρβης, τῶν κακιῶν καὶ τῶν τρικυμιῶν τοῦ κόσμου, λανθάνων βιῶν· ἴσως... ἴσως... Ἦτο βεβαίως δυσχερὴς ἡ πρόγνωσις καὶ δυσχερεστέρα ἡ ἐκλογὴ ἐπὶ τοιούτων καὶ ἄλλων ποικίλων ἐνδεχομένων καὶ διατηρήσας πλήρη ἐπιφύλαξιν ἐφ' ὅλων τῶν εἰκασιῶν μου, ἀνέβαλον τὴν συνέχειαν τῆς ἐρεύνης μου μέχρι τῆς ἐπισκέψεως τοῦ μουσείου.

III

Δύσκολον νὰ φαντασθῆτε μετὰ πόσου πόθου ἀνέμενον τὴν δρόσον τῆς δείλης διὰ νὰ ἐξέλθω. Ἡ περιέργειά μου ἦτον ἀδιάπτωτος καὶ διψαλέα. Μόλις δ' ἀνεδρόσιζεν ὁ Νότος τὴν Ἀργολικὴν ἀτμόσφαιραν, μετέβην εὐθέως εἰς τὸ μουσεῖόν μας.

Εὗρον ἐκεῖ εὐχερῶς, πλήρης χαρᾶς τὴν ζητουμένην πλάκα, ἐξέθηκα αὐτὴν μετὰ συγκινήσεως εἰς τὸ φῶς καὶ εἶδον τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐγγεγλυμμένην ἐπιγραφήν....

Φεῦ! Βαβαί! Παπαί! Οἴμοι!

Κάλλιον νὰ μὴ τὴν ἔβλεπον, εἴθε νὰ ἠγνόουν τὴν πραγματικότητα καὶ ἐβαυκαλώμην ἐσαεὶ ἐκ τῶν ἡδίστων ὑποθέσεων καὶ ὀνείρων μου! Ἔχασα ὅλον τὸ γόητρον τῶν ῥεμβασμῶν μου καὶ τῶν προσδοκιῶν, ἃς διέπλαττε θελκτικωτάτας ἡ φαντασία καὶ ὁ φιλάρχαιος ἔρως.

Ἅμα τῇ θέᾳ τῆς ἐπιγραφῆς ἠσθάνθην ἐν ἐμοὶ ἀπογοήτευσιν καὶ ἀηδίαν, ὡς ὁ ζητῶν ὑακινθον καὶ δρέπων ὀνάκανθαν. Ἀθυμία καὶ νάρκη διεδέχθησαν τὸν ποιητικὸν οἶστρον καὶ θλῖψις τοῦ πνεύματος βαρεῖα τὴν πτερυγίζουσαν χαρὰν τῆς ψυχῆς μου. Μοὶ ἐφάνη δὲ ἀκόμη, ὅτι ἠτόνουν καὶ ἐκάμπτοντο τὰ γόνατά μου, μικροὶ δὲ θρόμβοι ἱδρῶτος ὕγραινον τὸ μέτωπόν μου.... Παρέκειτο ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης τοῦ Μουσείου ἡ ὀφιοπλόκαμος τῆς Μεδούσης κεφαλὴ καὶ μικροῦ ἐδέησε νὰ φοβηθῶ τὴν ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτῆς μυθολογουμένην ἀπολίθωσιν.

Εἶδον ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὅ περ μεγίστην μοὶ ἐνεποίησεν ἀθυμίαν, διότι καταδήλως ἐμαρτύρει, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἀνῆκεν, οὐχὶ εἰς τὴν *Ἑλληνικὴν* ἀρχαιότητα, ὡς τέως ἐνησμένιζον ὑποθέτων, ἀλλ' εἰς χριστιανικὴν ἐποχήν. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ σημείου τούτου ὠχρίασε καὶ ἀπέσβετο ἡ περικαλλὴς καὶ περικλεὴς Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης.

Ἡ δ' ἐπιγραφή; *ὦ φρρρρρίκη!* ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς συνεπλήρωσε τὴν *καταστροφήν*. Ἀνάγνωτε καὶ σεῖς καί, ἂν δύνασθε, συντηρήσατε τὴν προκαταληψιν τοῦ ποιοῦ τινος ἐνθουσιασμοῦ σας καὶ μὴ ἀηδιάζετε καὶ μὴ γελᾶτε.

Ἰδού.

«†Ὁ τῆς ἀρίστης ἐν βίῳ ζωῆς τυχών, τοῦ σταθμοῦ δὲ «τοῦ προσκαίρου τῶν βροτῶν *εὑρεθεὶς* (ευρεθις) οὗτος ἀλη«θῶς τὸν βίον εὐκτενῶς ἀεὶ διαγων Ἰωάννης τοῦνομα, ἐχρή«σατο τῷ βίῳ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ΚΗ Ἰνδικτιῶνος (ΙΝΔ.) ς

«εἴ (Η) τις θελήσει *ἀνοῖξαι* (ανυξε) τὸ μνῆμα τοῦτο ἄνευ «τῆς *αὐτοῦ* (αυτ...) γαμετῆς *Ὡραίας* (ωρεας) ἢ τοῦ τούτου «ἀνεψιοῦ Θεοδώρου *ἐχέτω* (εχε...) τὴν μερίδα τοῦ Ἰούδα «τοῦ προδότου ἀμήν. † » (*)

Ὥδινε λοιπὸν ὅρος καὶ ἔτεκε μῦν, κατὰ τὴν τετριμμένην ἀρχαίαν παροιμίαν. Φεῦ, ὅλος ὁ κόπος καὶ ὁ λόγος ἦτο περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦνομα, ὅστις εἶχε σύζυγον, καλουμένην Ὡραίαν, καὶ ἀνεψιὸν Θεόδωρον! Αὐτὸς λοιπὸν ὁ εὐσεβέστατος Κὺρ-Ἰωάννης ἦτον ἡ ἀηδὴς πραγματικότης τῶν κατὰ τὴν θερινὴν ἐκείνην μεταμεσημβρίαν ἀρχαιολογικῶν ῥεμβασμῶν καὶ ὀνείρων μου καὶ τῆς προσδοκίας ὑμῶν τὸ ἄχαρι τέρμα!! Αὐτὸς—κρῖμα!— ἦτον *ὁ τῆς ἀρίστης ἐν βίῳ ζωῆς τυχών*, ὃν ἐπέπρωτο ἡ δυστυχήσασα γλυπτικὴ ν' ἀποθανατίσῃ, καὶ περὶ οὗ ἐλήφθη ἡ εὐσεβὴς πρόνοια, μηδεὶς ν' ἀνοίξῃ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἄνευ τῆς συμβίας του Ὡραίας ἢ τοῦ ἀνεψιοῦ του Θεοδώρου. Καὶ δὲν διετυπώθη ἡ εὐσεβὴς αὐτὴ ἐντολή, ὡς πόθος κἂν ἢ παράκλησις, ἀλλὰ κατὰ τοῦ παρακούοντος ἐξηκοντίσθη ἡ στυγνὴ ἀρὰ νὰ ἔχῃ τὴν μερίδα τοῦ Ἰούδα τοῦ προδότου, ἀμήν!

. . . . . .

Συνέλεξα βαρύθυμος τὰ ῥάκη τῆς φαντασίας καὶ γοήτιδος προκαταλήψεώς μου, ἀντέγραψα τὴν ἐπιγραφὴν καὶ ἀπῆλθον, ἵνα σᾶς διδάξω μίαν ἡμέραν διὰ τοῦ ἰδίου παθήματος, ὅπερ ἤδη ἠρύσθητε, ἀτερπὲς μέν, ἐν πολλοῖς δὲ ὠφέλιμον, μάθημα.

(Ἄργος. Ἰούλιος 1888).

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗΣ.

(*) ΣΗΜ. Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τὰ γράμματα εἶνε ὅλα κεφαλαῖα κακότεχνα, συναφῆ, ἄνευ οὐδεμιᾶς στίξεως καὶ ἄτονα, ἔν τισι δὲ καὶ κακοσύντακτα καὶ ἀνορθόγραφα. Τὸ σίγμα εἴτ' ἐν μέσῳ, εἴτ' ἐν τέλει τῆς λέξεως γράφεται διὰ τοῦ λατινικοῦ C. Τὰ περαιτέρω δὲ ἀνήκουν εἰς τὴν εἰδικότητα τοῦ κ. Λαμπάκη καὶ τῶν λοιπῶν ἁρμοδίων.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ.

Ἡ Κ^α Λαμαρτίνου, καὶ ἡ Κ^α Δυμόντ.

Ἡ Κυρία Λαμαρτίνου ἦτο θυγάτηρ ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ ἐν Ἰνδικῇ ἀγγλικοῦ στρατοῦ, τοῦ συνταγματάρχου Βίρχ, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐπιφανῆ οἰκογένειαν τῶν Τσόρτσελλ.

Ὁ βίος τῆς Κυρίας Λαμαρτίνου ἀφιερώθη ὁλόκληρος εἰς τὴν δόξαν τοῦ ἐπιφανοῦς αὐτῆς συζύγου καὶ εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν δυστυχῶν, διότι ἦτο αὐτὴ ἡ ἀφοσίωσις ἐπειδὴ οὐδέποτε ὑπῆρξε καρδία πλέον φιλελεήμων. Ἤσκει δὲ τὴν ἐλεημοσύνην μετὰ διακριτικότητος καὶ μετριοφροσύνης, ἥτις ἐδιπλασίαζε τὴν ἀξίαν τῶν ἀγαθῶν της ἔργων ἐκρύπτετο δὲ διὰ νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν.

«Ὑπῆρχε, γράφει συγγραφεύς τις, εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Μαρκέλλου μία τις Κυρία Δυμόντ, γνωστὴ εἰς τοὺς δυστυχεῖς διὰ τὴν ἐλευθεριότητα καὶ τὴν ἀνεξάντλητον ἀγαθότητά της. Νέαι ὅσας ἐπανέφερεν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν, γέροντες ὅσων ὑπῆρξεν ἡ ἀδελφή, παιδία ὅσων ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ, δυστυχεῖς πάσης ἡλικίας ὅσους ἠγάπησε καὶ συνέδραμε, δὲν θὰ ἐπανίδητε πλέον τὴν παρήγορον ταύτην τῶν ἐν θλίψει· ἡ Κυρία Δυμόντ συναπέθανε μετὰ τῆς Κυρίας Λαμαρτίνου.

Περὶ ταύτης μάλιστα ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἡ ἀριστερὰ αὐτῆς ἠγνόει τί ἐποίει ἡ δεξιά. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐπιστηθιωτέρας φίλας της ἀπέκρυπτε τὰς ὡραίας της ἀγαθοεργίας καὶ ὑπῆρξεν ὅλως τύχης ἔργον ἡ ἀνακάλυψίς μου ὅτι ἡ Κυρία Δυμόντ καὶ ἡ Κυρία Λαμαρτίνου ἦσαν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Μὲ τὸ ἀδύνατον σῶμά της καὶ τὴν ἰσχυράν της καρδίαν, ποίας δυνάμεις δὲν θὰ κατέβαλλε διὰ νὰ ἀναβαίνῃ, ἀσθενὴς καὶ ἐξηντλημένη ὅπως ἦτο τὰς βαθμίδας τῶν μακρῶν ἐκείνων κλιμάκων, αἵτινες ἔφερον εἰς τὰ πενιχρὰ ὑπερῷα! Ἐγεννήθη μὲ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, καὶ ἡ Ἐλεημοσύνη ἦτο τὸ πάθος της.

* * *

Τί τὸ χωρίζον τὴν θεωρίαν ἀπὸ τὴν πρᾶξιν.

Εἷς σοφὸς καθηγητὴς διαπερᾷ διὰ λέμβου ποταμόν τινα. Λέγει δὲ εἰς τὸν πορθμέα·

— Ἐννοεῖς τὴν φιλοσοφίαν φίλε μου;

— Ὄχι. Ποτὲ δὲν ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῆς.

— Τότε λοιπὸν τὸ τέταρτον τῆς ὑπάρξεώς σου εἶνε χαμένον. Ἠξεύρεις τοὐλάχιστον τὴν γεωλογίαν;

— Ὄχι.

— Τότε λοιπὸν εἶναι χαμένον τὸ ἥμισυ τῆς ὑπάρξεώς σου. Ἔχεις γνώσεις τινὰς περὶ ἀστρονομίας;

— Ὄχι.

Τότε λοιπὸν ἐχάθησαν τὰ τρία τέταρτα τῆς ὑπάρξεώς σου.

Ἔμελλε δὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅταν ἡ λέμβος ἀνετράπη, πορθμεὺς δὲ καὶ σοφὸς ἔπεσαν εἰς τὰ κύματα.

Ὁ πορθμεὺς ἔκραξε·

— Ἠξεύρεις νὰ κολυμβᾷς;

— Ὄχι.

— Τότε λοιπὸν ὅλη ἡ ὕπαρξίς σου ἐχάθη.

Ο ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΥΠΟ

ΦΟΙΒΟΥ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια προηγ. φυλλαδ.)

Οὕτως αἱ ὧραι παρήρχοντο, τὸ πλοῖον δὲ γοργῶς διασχίζον τὴν ὑπὸ τοῦ πνέοντος ἐλαφροῦ ἀέρος σπιλουμένην θάλασσαν παρέκαμψε τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀράξου· μακρὰν κατεφάνησαν τὰ ὄρη τῆς νήσου Κεφαλληνίας μέλανα ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως, ἔνθεν δὲ ἡ θαλερωτάτη ἀκτὴ τῆς Μανωλάδος, πρὸς ἣν τὸ πλοῖον ἔπλεεν ἤδη. Ἅμα τῷ ὀνόματι αὐτῆς περιεργία τις ἀπεικονίσθη ἐν ταῖς ὄψεσι τῶν ἐπιβατῶν, τῶν ὁποίων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν ἐταστικοὶ πρὸς τὴν εὐθαλεστάτην ταύτην παραλίαν λουομένην ὑπὸ τῶν κυανῶν κυματίων τοῦ Ἰονίου πελάγους Πολύδενδρος καὶ μεγαλοπρεπὴς ἐξετείνετο ἡ ἔνδοθεν πεδιὰς διαποικιλλομένη ὑπὸ λόφων καὶ χθαμαλῶν βουνῶν, ὧν ἡ θέα εἶνε γραφικωτάτη· ἡ διαυγὴς τῆς μεσημβρίας ἀτμόσφαιρα ηὐκόλυνε τὸ βλέμμα ὅπως πλανᾶται ὑπεράνω τῶν πολυσχήμων κορυφῶν αὐτῶν, οὕτω δὲ νὰ διακρίνῃ τὸν πλοῦτον, δι' οὗ ἡ φύσις ἐπροίκισε τὰς χώρας ταύτας. Συμπυκνώσεις δένδρων ἐπιχρυσουμένων ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων κατέθελγον τὴν ὅρασιν καὶ παρεῖχον τῇ ψυχῇ τὰς τέρψεις τῆς εἰρηνικῆς ἐρημίας των. Οὐδὲν νέφος ἐρρυτίδου τὸν γλαυκὸν οὐρανόν, τοῦ ὁποίου ἡ λαμπρότης ἀνέλαμπε μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ ὁρίζοντος· θελκτικαὶ βοσκαὶ ἀνεπτύσσοντο ἔνθεν κἀκεῖθεν, τὸ πλοῖον προὐχώρει, ὄπισθεν λόφος τις ἐκρύπτετο ὑπὸ ἕτερον, ἄλλη τοποθεσία ἀπεκαλύπτετο ἔμπροσθεν, ἡ φύσις ζωηροτάτη περιεβάλλετο χαρμόσυνον ἔνδυμα.

Κατόπιν ἱκανοῦ πλοῦ λευκά τινα σημεῖα μακρὰν μόλις διακρινόμενα μεταξὺ τῆς πρασίνης ἐπιστρώσεως τῆς παραλίας ἀνήγγειλαν τὴν ἐμφάνισιν τῆς Κυλλήνης, ἐν τῷ ἀγροτικῷ λιμένι τῆς ὁποίας τὸ πλοῖον μετ' οὐ πολὺ προσωρμίσθη. Τὸ μικρότατον τοῦτο πολίχνιον ἱκανὸν κατὰ τὸ θέρος ἑλκύον κόσμον ὅπως διὰ τῶν ἰαματικῶν ὑδάτων του θεραπεύσῃ ἑλεεινὰς ἀσθενείας κεῖται ἐσωτερικῶς τοῦ ἀκρωτηρίου Χελωνάτα, ποιητικωτάτην δὲ παρουσιάζει εἰκόνα μεγάλου τινὸς ἀγροκηπίου περιβρεχομένου ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς κυανῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑπερκειμένου ὀροπεδίου τὸ φρούριον Χλεμοῦντζι ἢ Καστρον-Τορνέσο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἱδρυθὲν δεσπόζει τῆς εὐγόνου χώρας, εὐάριθμοι δὲ οἰκίαι ἀποτελοῦσι τὴν δῆθεν πόλιν. Δύο ἢ τρεῖς λέμβοι προσελθόντες ἀπέσπασαν τὴν προσοχὴν τῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου τυγχανόντων ἐπιβατῶν· οἱ λεμβοῦχοι δὲν ἐβράδυναν νὰ ἀνέλθωσιν, ἀλλὰ μάτην ἠγωνίζοντο νὰ εὕρωσι τοὺς σκοποῦντας νὰ ἀποβιβασθῶσιν ἐκεῖσε. Ἐν τούτοις γραῖά τις ἐπρόκειτο νὰ ἀποχαιρετίσῃ βεβαίως τὸ τελευταῖον νῦν πλοῦς καὶ πλοῖον, καὶ νὰ ἀνεύρῃ ἐν Κυλλήνῃ τὸν μικρὸν οἶκόν της, ὁ ὁποῖος τοσοῦτον θὰ ἦτο αὐτῇ προσφιλέστατος, ὅσον μᾶλλον ἐξένιζε τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν λοιπὴν ἀθλιότητα· καθόσον δι' αὐτῶν ῥεύσασα ἡ ζωὴ αὐτῆς ὡσεὶ ῥυᾷξ διὰ μέσου ὑμαλωτάτου πεδίου, ἐνόμιζεν ὅτι οὐδὲν αὐτῶν ὑπάρχει εὐδαιμονέστερον. Ἡ γραῖα αὕτη ἦτο ἡ ἀμφισβητουμένη λεία τῶν λεμβούχων, οἱ ὁποῖοι ὡς οἱ γύπες ῥίπτονται ἐπὶ τῆς δυστυχοῦς ὄρνιθος καὶ ἀναρπάζουσιν αὐτὴν ματαίως κρώζουσαν ἐναντίον ἀσπλάγχνου καταδίκης, οὕτω καὶ αὐτοὶ προσεπάθουν νὰ κερδίσωσι θῦμα γραῖαν μόλις δυναμένην νὰ διαμαρτυρηθῇ, ἐν ἄλλῳ μὲν λέμβῳ βλέπουσα ἀδέσποτον τὴν στρωμνήν, ἐν ἄλλῳ τὰ ἐνδύματα, καὶ οὐδαμοῦ τὸ ἀποπλανηθὲν κοφίνιον, ἐν ᾧ μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας εἶχεν ἀποθέσῃ ὅ,τι φαγώσιμον ἠδυνήθη νὰ προμηθευθῇ μετὰ πικρίας θραύουσα τοὺς γλυκεῖς δεσμοὺς τῆς φιλαργυρίας.

Οὐδεὶς ἕτερος διὰ τὴν Κυλλήνην, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἀπ' αὐτῆς διὰ τοὺς ἐπιλοίπους λιμένας. Φαίνεται ὅτι αἱ εὐάριθμοι ἐκεῖναι οἰκίαι ἀνεγερθεῖσαι ἐπὶ τόπου προσφέροντος ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ τῆς αὐταρκείας, στεγάζουσι κατοίκους μὴ δεομένους ἀλλοτρίων προϊόντων καὶ ἑπομένως μὴ μεριμνῶντας ἄλλων λιμένων. Τὸ πλοῖον ἦτο ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν, ὁ συνήθης συριγμὸς ἀπήχησεν εἰς τὰ πέριξ, ἀλλὰ ῥυπαρός τις λέμβος ἐφάνη εὐθυνόμενος πρὸς αὐτό, καὶ οὕτως ἡ ἐλὶξ κατέπαυσε συνεχίζουσα τὸν ταραχώδη ἀντισπασμόν της. Μετὰ μεγάλης ἀγωνίας δύο νεαροὶ λεμβοῦχοι ἠγωνίζοντο ὅπως πλησιάσωσι καὶ ἐπιβιβάσωσι τοὺς ὀλιγωρήσαντας πελάτας αὐτῶν· ἡ ἄφιξις τοῦ λέμβου μετ' οὐ πολὺ κατωρθώθη, οἱ ἐπιβιβασθέντες δ' ἀπήρτιζον οἰκογένειαν μὴ ἐκτεινομένην πλέον τοῦ πρωτοτόκου βρέφους τοῦ ἀνθηροῦ ζεύγους. Ὁ σύζυγος διευθετήσας τὰς μετακομιζομένας ὀλίγας ἀποσκευὰς δὲν ἐβράδυνε νὰ ὁδηγήσῃ τὴν τρυφερὰν σύμβιον πρός τι σκιαζόμενον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἔδρανον, ἐφ' οὗ ἅμα αὕτη ἐκάθισε καὶ εὐθὺς μετ' ἄκρας ἀφελείας ἤρχισε νὰ γαλουχῇ τὸ ὑπνῶττον τέκνον ὡς φιλόστοργος μήτηρ, ἡ ὁποία νέα καὶ εὐειδὴς ἐγίνωσκε νὰ τιμᾷ ἑαυτὴν προτιμῶσα τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐναρέτου καθήκοντος τῆς σεμνοτύφου αἰδημοσύνης, ἐνῷ παραπλεύρως ὁ σύζυγος ἐν σιγῇ ἀπέλαυεν ἀλληλοδιαδόχως τῶν θελγήτρων γυναικὸς καὶ τέκνου, δύο ἀνεξαντλήτων πηγῶν τέρψεως παρόντος καὶ μέλλοντος.

Ὀλίγαι παρῆλθον στιγμαὶ μετὰ τὴν ἐπιβίβασιν τῶν ἐν λόγῳ ἐπιβατῶν, καὶ τὸ πλοῖον ἀπῆρε κατευθυνόμενον πρὸς τὴν νῆσον Ζάκυνθον. Παρακάμψαν τὸ ἀκρωτήριον Χελωνάταν ἀντίκρυσε τὴν ἀμμώδη καὶ ἀκαλλιέργητον πεδιάδα τῆς Γαστούνης, ἣν εἰ καὶ περιβρέχει ὁ ποταμὸς Πηνειός, μόλις ὀλίγα δένδρα καὶ ἄμπελοί τινες πέριξ τῶν χωρίων ἀμβλύνουσι κατὰ τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν ἐρημίαν. Τὸ θέαμα τῆς ἀκτῆς ταύτης δὲν ἦτο εὐάρεστον, εὐτυχῶς δὲ προσκαίρως ἀναφανὲν ἠφανίσθη ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως, διότι τὸ πλοῖον τελείως ἐγκαταλιπὸν ὄπισθεν τὴν πελοποννησιακὴν ἀκτήν, γοργὸν ἀνέπλεε πρὸς τὰ ῥεύματα τοῦ Ἰονίου. Ἡ ἑσπέρα κατήρχετο βαθμηδὸν διαχεομένη περὶ τὴν φύσιν, ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε περὶ τὴν δύσιν, θαυμαστὴ δὲ ἦτο ἡ θάλασσα διαχρυσουμένη ἐρυθρὰ ὑπὸ τῶν φλογῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἱκανὸς ὑπελείπετο ἔτι χρόνος ἕως οὗ ἀφανισθῇ ὁ φλογερὸς τῆς ἡμέρας ἀστήρ, ὥστε ἡ λαμπρὰ ἄποψις τῆς ἀκτῆς τῆς Ζακύνθου δὲν ἐκαλύφθη ὑπὸ τὸ ἑσπερινὸν σκότος πρὶν ἢ τὸ πλοῖον παρέλθῃ· τοὐναντίον δὲ ταχὺ καταπλεῦσαν ἀπεκάλυψε τελείως τὴν πολύφημον νῆσον πρὸ τῆς ἀκορέστου περιεργίας τῶν ἐπιβατῶν.

(Ἀκολουθεῖ).

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΣΕΙΡΙΣ ΕΞ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΝΟΜΙΣ

ΤΗ ΚΥΡΙΑ. . . . .

Α'.

Δὲν σοὶ ἐζήτησα ποτέ, ποτὲ νὰ μ' ἀγαπήσῃς,
Ἁπλῶς ἡ τλήμων μου ψυχὴ ἠθέλησε νὰ σ' εἴπῃ,
Τοὺς ἐνδομύχους μου παλμούς, τὰς τόσας συγκινήσεις,
Ἃς, πρὸ ἐτῶν ὑφίσταμαι, ἐν ἀνεκφράστῳ λύπῃ
Καὶ μολονότι οὐδαμοῦ διέβλεπον ἐλπίδα,
Θερμῶς σ' ἐπόθουν, ὡς ποθεῖ ὁ ναυαγὸς σανίδα.

—

Ὦ! ἐὰν ἤμην ναυαγὸς μεγάλης τρικυμίας,
Ἀπείρων περιπετειῶν, πολυκυμάντου βίου,
Ὅμως τὸ πῦρ ἐνέκλειον εὐέλπιδος καρδίας,
Καὶ πώποτε τὸ θάρρος μου ἡ θλῖψίς μου ἐμείου.
Ἂν σβύνῃ τοῦ βορρᾶ πνοὴ τὴν φλόγα τῆς λυχνίας,
Δὲν σβύνει ὅμως καὶ τὸ πῦρ τῆς εὐγενοῦς καρδίας.

—

Σ' ἠγάπων, καὶ ἐνέκλειον ὅλον τὸ πῦρ ἐντός μου,
Καὶ ἀντὶ στόνων μηκυθμοὺς ἐξέπεμπ' ἡ ψυχή μου,
Ὡς ἀπειλοῦν ἡφαίστειον συντέλειαν τοῦ κόσμου,
Καὶ ἦτο, εἷς ὁ πόθος μου, καὶ μία ἡ εὐχή μου·
Νὰ σ' ἀγαπῶ ἐν σιωπῇ, νὰ σὲ λατρεύω μόνον,
Καὶ νὰ μὴ μάθῃς πώποτε τὸν κρύφιόν μου πόνον.

—

Ἑπτὰ σχεδὸν ἐνιαυτοὺς παλαίων ἐνδομύχως,
Ἐνέκλειον μυστήριον ἐντός μου, ὡς εἰς μνῆμα,
Καὶ μόνον μὲ προέδιδε τῶν στόνων μου ὁ ἦχος,
Ὅτε ὡς ἴνδαλμα γλυκύ, σ' ἐρρέμβαζον. Τί κρῖμα!...
Φρούδων ἐλπίδων ὄνειρα! μοιραία φρεναπάτη!
Ἦν, μοῖρα εἴρων πρὸς στιγμὴν, δωρεῖ τῷ ὑπνοβάτῃ.

—

Ταλαίπωροι, πρὸς οὓς, σκληρῶς ἐκλήρωσεν ἡ μοῖρα,
Νὰ ζῆτε μέσῳ γηγενῶν, συναισθημάτων νόθων,
Ἀείποτε θὰ τείνητε, δίκην ἐπαίτου, χεῖρα,
Ζητοῦντες ἀνταπόδοσιν τῶν εὐγενῶν σας πόθων.
Ὁ ἔρως, εἶνε ἔγκλημα! σᾶς λέγει ἡ γελοία,
Τοῦ ψιμμυθίου ἡ πυξίς, ἡ γραῖα κοινωνία.

—

Ἐκ τῆς ἀβύσσου τείνουσα τὸ ὅμμα, πρὸς τὰ ὕψη
Τῶν ἐλευθέρων ρεμβασμῶν μυσοτραφοῦς καρδίας,
Τὸ ἔγκλημά της προσπαθεῖ πονήρως νὰ καλύψῃ,
Μὲ προσωπεῖον ἄχαρι, οἰκτρᾶς σεμνοτυφίας.
Μάτην πρὸ τοῦ αἰσθήματος τὸ πρόσωπον καλύπτεις,
Γνωρίζω τίνα ἔνστικτα ὑπὸ τὰ στήθη κρύπτεις.

—

Β'.

Ἐν τούτοις, ἀκατάβλητος ὁ ἔρως μου προβαίνει,
Τὴν μειδιῶσάν σου ψυχὴν φαιδρῶς νὰ συναντήσῃ,
Σὲ βλέπει καὶ ἐνθουσιᾷ, στιγμὴν δὲν ἀναμένει,
Καὶ τὸ ἀπόρρητον αὐτοῦ ἐκθύμως ἐκτυλίσσει.....
Τὰ πάντα μετεβλήθησαν ἐν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ,
Οἱ στεναγμοί μου εἰς χαράν, εἰς γέλωτας οἱ θρῆνοι.
Ἀστράπτουσα ἐκ τῆς χαρᾶς, μοὶ ἔτεινες τὴν χεῖρα,
Καὶ τὴν ψυχήν σου μ' ἤνοιξας, ὡς ῥόδον Ἀπριλίου,
Στιγμὴν οὐδέποτ' ὡς αὐτὴν μοὶ ἔδωκεν ἡ Μοῖρα·
Ἦτο θυμήρης ὄασις τοῦ θλιβεροῦ μου βίου.
Τοῦ παρελθόντος τὰς πικρὰς ἡμέρας λησμονῶμεν,
Ἐὰν μᾶς ἀγαπήσωσιν, ὁπόταν ἀγαπῶμεν.

—

Κἂν ἐγώ, μοὶ εἶπες, — ἐνθυμοῦ, — σὲ ἀγαπῶ ἐπίσης,
Ἔστω καὶ ἂν ἐγκλήματῶ πρὸ τοῦ καθήκοντός μου
Καὶ ἔνθους εἰς περιπαθεῖς ἀφέθης διαχύσεις,
Τὸ πάθος σου ἐμπνέουσα σφοδρότερον ἐντός μου·
Καὶ τῆς ψυχῆς σου τὸν σφοδρὸν ἐκφράζουσα ἀγῶνα,
Μοὶ ἔδωκας τεκμήριον τὴν μόνην σου εἰκόνα.

—

Ἂν ἀπηλαύσατε, θνητοί, ποτὲ χαρᾶς τοιαύτης,
Φαντάσθητε ποίαν χαράν, ἡσθάνθη ἡ ψυχή μου,
Ὡς νοσταλγῶν, ἀνέκραξα, καὶ ποντοπόρος ναύτης,
Αὐτὴ ὑπῆρξε δι' ἐμέ, Θεὸς καὶ προσευχή μου.
Καὶ τρυφερῶς αὐτὴν λαβὼν τὴν κατησπάσθην τρέμων,
Ἐν ᾧ μὲ ῥόδα μ' ἔστεφεν ὁ ἀγαθός μου δαίμων.

—

Εἶνε βραχὺς πλήν, τῶν καλῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὁ βίος,
Καὶ μόλις μειδιάσομεν στυγνὴ ἡ εἱμαρμένη,
Τὰ πάντα ἀνατρέπουσα, ἐνσκήπτει ἀπαισίως,
Καὶ πᾶσαν ἀνατέλλουσαν εὐδαιμονίαν σβένει·
Φεῦ! μετατρέπει εἰς κλύδωνας τὴν ἔνδον μας γαλήνην
Καὶ τὴν στιγμαίαν μας χαρὰν εἰς ἄληκτον ὀδύνην.

—

Τέκνον τοῦ σκότους... ἐν κρυπτῷ, ὡς βυσσοδόμος σκώληξ,
Τὴν μόλις διανθήσασαν χαράν μου φαρμακεύει,
Κ' ἐξαίφνης σβύνει ὡς λαμπὰς ῥηγνύετ' ὡς πομφόλυξ
Καὶ εἰς τῆς λύπης ῥίπτεται τὰ ἀχανῆ ἐρέβη.
Καὶ ἔκτοτε κατὰ μικρὸν μαραίνομαι καὶ φθίνω,
Ὡς ἄνθος κρίνου μαρανθὲν καὶ πρὸς τὸ μνῆμα κλίνω

—

Πολλάκις, ἐπιτέλλουσαν προσβλέπων τὴν σελήνην,
Ὅταν ἐν μέσῳ τῆς νυκτὸς σιγῶν ῥεμβάζω μόνος,
Ἵνα πραΰνω πρὸς στιγμὴν τοῦ στήθους μου τὴν δίνην,
Ἐξάγω τὸ ἀντίτυπον τῆς μάγου σου εἰκόνος,
Ἣν μ' ἔδωκας διὰ παντὸς τεκμήριον νὰ ἔχω,
Καὶ ἀσπαζόμενος αὐτήν, μὲ δάκρυα τὴν βρέχω.

—

Ἂν μᾶς ἀπέσπασε σκληρῶς στυγνὴ δολοπλοκία,
Καὶ τὸ θερμόν σου αἴσθημα μοιραίως ἐψυχράνθη,
Θὰ ἔχῃ, ὡς ἀνάμνησιν, ἡ τλήμων μου καρδία,
Τὴν προσφιλῆ εἰκόνα σου καὶ τὰ λευκά σου ἄνθη·
Καὶ ἄν, ὡς ἐκ τοῦ τραύματος, ποτὲ δὲν σ' ἀπολαύσῃ,
Ἐν τούτοις νὰ σὲ ἀγαπᾷ, οὐδέποτε θὰ παύσῃ.

—

Ἀλλά, πρὶν δύσω, ὡς ἀστήρ, καὶ πέσω σπαῖρον θῦμα
Θὰ πέσῃ ἡ ἐκδίκησις κατὰ τῶν βυσσοδόμων.
Ὁ βίος ἔχει στάδιον καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μνῆμα,
Ὁ μὴ δ' ἀντεκδικούμενος ποτὲ δὲν εἶν' εὐγνώμων.
Ἦτο καλός, πολὺ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ὁ Νέρων,
Ἀλλὰ κατόπιν ἔκαυσε τοὺς βυσσοδόμους χαίρων.

Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Φρεαττύος.